

Slniečko 4

ROČNÍK XVII. (XXXIX.)

DECEMBER 1984

3 Kčs

Biely strach MÁRIA ĎURÍČKOVÁ Celú noc padal sneh, a keď ráno vysvitlo slnce, dedina i chotár boli bielunké, ani čo by sa obliekli do čistej košele. „Sanica ako namaľovaná,“ povedal otec. „Čo keby sme, Ondřík, stiahli dneska tie kláty?“

ILUSTROVALA BLANKA VOTAVOVÁ

„So mnou?“ stápol chlapec v dobrom očakávaní.

„S tebou, veď ti už ide na trinásty rok. V tom veku som už i ja chodieval s otcom do hory.“

Ondříkovi sa hrdosť tisne až kdesi do hrdla. Sám s otcom po kláty, to akoby ho už na chlapa pasovali. A prečo nie? Veď už dávno vie zapriahnuť, vie namastiť koleso, ba i to vie, ako sa klát dvíha na voz za pomoci kolov. A na vlače je to ešte ľahšie, lebo vlače sú nízke a druhý koniec klátov sa vlečie po zemi, teda vlastne po snehu.

Hrdo sedel vedľa otca, keď sa už viezli hore dedinou. Stretali žiakov s plátennými kapsami a žiačky s knižkami uviazanými okolo pása.

„Zuza Krokoška,“ zakričal Ondřík, „povedz pánu učiteľovi, že som šiel s otcom do hory!“

„Ja dneska nebudem v škole, u nás je svadba!“ odkričala mu pyšne Zuza.

Naozaj, veď Zuze sa žení brat, zišlo chlapcovi na um. Berie si najkrajšiu dievku z dediny. Dlhú sa nevedelo, kto ju dostane, či Paľo Matušík, či Jožo Krokoš — obidvaja za ňou lipli — no a vyšlo to takto. Budeže mať Jožo krásnu ženu, pomyslel si Ondřík a okolo srdca ho až tak poštekľilo. Aj on sa raz ožení, a ktovie, či nie práve so Zuzou, iste aj z nej bude krásna žena...

Cesta bola dlhá a robota naozaj pre chlapcov, ale poradili si. Naložili na vlače tri kláty, zajedli si chleba so slaninou a poberali sa naspäť.

Cesta strmá, miestami riadne seký, kone s námahou brzdili, ostrými podkovami sa zarývali do snehu, až sa tak víril biely prach. No zišli šťastlivo, viedli ich mocné a skúsené ruky.

Nebezpečný úsek cesty mali už za sebou, a tak obaja, otec i syn, vysadli na vlače, že sa už teraz povezu. Lenže kone odrazu znepokojneli. Odfrkujú, nohami vyhadzujú, čudný strach ich prepadol. Otec sa im prihovára, po mene ich oslovuje:

„Šárgo, Pejo, čože vás posadlo, vari ste

vlkov začuli? Veď je, aha, ticho, ani vetrík nezaveje...“

Ale kone len fškajú, erdzia, čoraz do tuhšieho cvalu sa púšťajú.

A tu Ondřík štuchne otca a ukáže hlavou dozadu. Otec pozrel, obrvy sa mu nadvihli. Na kláte sedí starena v plachtičke, chrbtom k nim a tvárou k hore, od ktorej sa vzdávajú.

Aká nezvrava! Ani sa nepokloní, ani sa nespýta, len sa ti ulepí. Nuž ale keď ty nič, ani my nič, hoci človek má dar reči na to, aby sa s ľuďmi patrične dovravel. Viezli sa teda mlčky.

Kde sa tu vlastne vzala, veď sme ju vôbec nedohonili! rozmýšľa chlapec a premkýna ho čoraz väčšia úzkosť. A otec má plné ruky

roboty, aby utíšil kone, ktoré by sa inak rútili voslep ktoviekde do sveta.

Konečne vbehli do dediny. Ako je tu dobre, ako veselo! Na ceste plno detvákov a od krčmy sa nesie muzika so spevom. Ach, veď tam je svadba, Zuzin Krokoškin brat si berie najkrajšiu dievku z dediny.

Ako prebiehali popred krčmu, starena-nezvrava sa zošuchla z kláta. Zas len nepovedala ani slova, ani sa neobzrela, tvár neukázala, len rovno na tú svadbu. A niežeby si stala pod oblok ako iné ženy, ale hneď do dverí sa pchá ani hlavná svadobčianka.

Otec a syn vbehli s klátmi do dvora a z koní sa len tak kúri. Chytro ich vypriahli,

uviazali na konici, trú a šúchajú ich slameným vechťom po horúcom chrbte, hladia po chvejúcich sa bokoch. No, no, veď ste už zase doma...

V tej chvíli sa po dedine rozletel výkrik: „Ludia! Jáááj, prepánajánaáá! Mladého zaťa zabilííí!“

A to Paľo Matušík, ohrdený pytač, preklal nožom Jožu Krokoša, keď tancoval prvý tanec so svojou mladou ženou.

Výkrik priletel do dvora, ovalil kyjom tých dvoch v konici a letel ďalej.

Otec pokýval hlavou, akoby práve v tejto chvíli všetkému porozumel.

„Či už vieš, syn môj, koho sme to viezli? Vieš už, prečo sa nám kone tak plašili?“

Chlapec hľadí celý vyjavený a vôbec nič nechápe.

„Prečo sa tak plašili, otec?“

„Pretože sme viezli Smrť.“

A zasa bude zurčať potôčik

MILAN RÚFUS

Krtko v záhrade

Bolože ruchu,
slávnosti a spevu!
Kapitán ponorky
k nám prišiel na návštevu.

Ako sa dvíhal jeho koráb hore,
zbadala tráva kopček na obzore.
Z kopčeka vyšiel vážny čierny pán.

Ach, či je krásny,
dívajte sa naň!
Aký ma oblek:
pane, to je zamat!
Tri dni si nad ňou budeš hlavu lámať
a neuhádneš,
čo v tej koži drieme.

Možno je taká sama náruč zeme:
láskavo tmavá,
teplá v studenom.

Na tento zamat klaknúť kolenom
— a všetko bude duši odpustené.

Pán kapitán nám slova neriekol,
kde si ho kúpil:
blízko, ďaleko?

Sotva svoj kopček dlaňou pohrabe,
zas ide dolu v tmavom korábe.

Miluje jeho vlhké kajuty.
Na mnoho slnka nie je zvyknutý.

Taro

Taro je pes.
A Taro šteká.
Na vrany, na tmu, na človeka.

A ja už viem:
nie na každého.
On medzi ľuďmi čaká zlého.
A po jednom ich osloví.
„Prepáčte, prosím,
nie ste Zlý?“

Na mačku nikdy nešteká.
Bez slova za ňou uteká.
Tá ako guľa pred ním beží,
na chrbte sa jej kožuch ježí.
A na strom — šup! —
len chvost jej trčí.

On pod ňou ako motor vrčí.
Vyhráza sa
a čo jej štekne,
to nevyzerá vôbec pekne.
Celú ju hreší,
preklína ju.
Čo to len medzi sebou majú?

Keby som ja to uhádla!
Asi mu mlieko ukradla.

Na zimnom potoku

Už nezurčí.
Len kdesi dolu stenká
a mumle ako zo sna mláďatá.

A jeho voda ako Snehulienka
v sklenenej rakve
leží zakliata.

Trpaslíčkovia nevyronia slzu
a pri tej rakve smutní nestoja.
Po hladkom ľade veselo sa kľžu,
vystrájajú
a nič sa neboja.

Vedia tí dobre,
čo sa na jar stane.
Zlé jablko jej z hrdla vyskočí.
A Snehulienka
zasa z mŕtvych vstane.
A zasa bude zurčať
potôčik.

Za siedmimi samoobsluhami, za siedmimi sídliskami žil v jednom paneláku zvedavý chlapec. Nazývali ho Dežko, hoci sa písal Dezider. Keby ste sa ho o takých stotisíc rokov spýtali, ako sa mu žilo v paneláku, povedal by vám — dobre. Ak sa, pravda, dožijete.

Mama odchádzala ráno o tretej miesiť cesto do pekárne, otec o štvrtjej do kotolne kúriť a Dežko potom ráno, keď už bolo vidno,

*kľučka sa mi zakľučkila
a mňa dobrú uväznila...“*

A znova sotva počuteľne:
„Pomóc, pomóc...“

„Čudná vec,“ povedal si Dežko. „Televízia ráno nevysiela, všetci z domu sú preč, a tu odrazu tichá pieseň. Musím sa ísť na to pozrieť!“

Kľúčik od bytu mal. Keby sa niečo stalo, ako povedal otec. A to bol práve tento prípad — keby sa niečo stalo.

O ježibabe s dlhým nosom

VLADO BEDNÁR

do školy. Lenže raz zostal Dežko doma. Jednoducho — nemal hľtať tú zmrzlinu — nebolo by ho bolelo hrdlo. Počúval buchot dverí, hukot výťahu a napokon už len kvapkanie vody — zostal v celom paneláku sám — všetci odišli za svojimi povinnosťami. Pravdaže, mal sa potiť a nevystrkovať nohu spod paplóna, ale keď sa nikto nedíva, dá sa na chvíľu vystrčiť aspoň palec. Nuž a keď palec, môžu sa aj ostatné prsty. Aha ho, aj celá noha sa chce spod paplóna pozrieť na svet! Nuž a keď jedna, prečo by nemohla aj druhá? A ktože už zakáže tým nohám, aby sa nepoprechádzali s Dežkom po byte?

Prechádza sa Dežko po byte, ušľachtilo uvažuje o živote a podobných vecičkách, ktorých má každý školák plnú hlavu.

A tu zrazu akoby zaznela tenulinká piesenka, niečo také ako:

*„Pomóc, pomóc,
ak ti duša milá,“*

Odomkol si a vyšiel na prázdnu chodbu. A tu zrazu oproti nemu — hrk! — nikto. Taký býva deň v paneláku. Ticho, nikoho, len tá tichá piesenka.

„Výťah mi je nanič,“ povedal si Dežko. „Po prvé, otec sa mi zakázal v ňom voziť, a potom ani nedočiahnem na horné gombíky. A aj keby som dočiahol, vo výťahu by som sa nikdy nedozvedel, odkiaľ tá pieseň prichodí...“

*„Pomóc, pomóc,
ak ti duša milá...“*

Vybral sa teda Dežko obzerať milý panelák. Najprv ho prechodil krížom, potom kráľom, no nie a nie sa dopátrať, kto a kde to spieva. Keď už bol celkom uchodený, až celkom na štrnástom poschodí, tam, kde sa už všetky dvere končia, narazil na tie najposlednejšie. A to spoza nich sa ozývala tá piesenka. V priezore na dverách sa zjavilo oko a potom sa ozval hlas:

„Ej, Dežko milý, to si ty? Ale som sa na teba načakala!“

Joj, ale sa náš Dežko zľakol! Lebo ten hlas patrila obávannej sídliskovej ježibabe s dlhým nosom, ktorej sa všetky deti na sídlisku báli. Chodila po chodníkoch strmým krokom v dlhých čiernych šatách, ani slova nepovedala, len sa niekedy pri deťoch zastavila a zamračene ich pozorovala. Všetci sa jej báli, hoci zatiaľ nikomu ani len slovom neublížila. No ale ktovie, možno aj ježibaby

prestahovali do panelákov! Treba sa mať na pozore!

„A vy ma poznáte?“ spýtal sa opatrne Dežko.

„A ktože by ťa nepoznal,“ povedala ježibaba. „Nože ma oslobod, milý Dežko! Kľučka sa mi zakľučkila a mňa dobrú uväznila!“

„Hahá,“ povedal si Dežko. „To poznáme už z rozprávok o Janičkovi a Marienke a medovníkovej chalúpkke a o kozliatkach. Otvorili dvere, a bolo zle!“

Nuž ale zvedavosť mu nedala.

„Teta, a vy nie ste naozajstná ježibaba s dlhým nosom?“

„Nos mám možno dlhý, ale ježibaba asi nie som. Keby som bola ježibaba, sadla by som si na metlu, vyletela oknom a pomohla by som si sama. No nie?“

„Možno má aj pravdu,“ znova si povedal Dežko. Ale pre istotu sa ešte spýtal:

„Teta, a skúšali ste to s tou metlou?“

„Všetko som vyskúšala a teraz od žiaľu spievam o pomoc, so sprievodom klavíra.“

To už Dežka celkom presvedčilo. Veď kto to kedy videl, aby ježibaba hrala na klavíri!

Joj, a pomôcť je bolo také ľahké! Veď jej len vypadla kľučka z dverí a teraz tu ležala Dežkovi pri nohách.

„Ale mňa bolí hrdlo,“ upozornil ju Dežko. No ježibaba ho ubezpečila, že v núdzi je milá pomoc aj od chorého školáka.

Dežko zdvihol kľučku, zasunul ju do dierky vo dverách, stisol — a ježibaba bola vyslobodená.

Až teraz sa Dežko celkom presvedčil, že to

nie je naozajstná ježibaba. Sedela uprostred izby pri klavíri a od radosti mu zahrála:

„Ďakujem, ďakujem,
duša milá,
že si mi kľučku odkľučkila
a mňa nešťastnú vyslobodila...“

Tak krásne a tichučko zahrála, až sa lístky a vetvičky na stromoch pod oknami začali nakláňať, aby tiež dobre počuli. Potom ho

počastovala koláčom, ba aj lipovým čajom. No povedzte, ktorá ježibaba by to urobila?

„A viete, že ani nemáte taký dlhý nos?“
lúčil sa s ňou Dežko, no ona ho ubezpečila, že je naň hrdá.

A od tých čias, keď chodila po sídlisku, už sa na deti ani tak veľmi nemračila. Pravdaže, všetky už vedeli od Dežka, že to nie je nijaká naozajstná sídlisková ježibaba.

Jedenásť čiernych panien a dvanásť ešte čiernejšia

SLOVENSKÁ
LUDOVÁ ROZPRÁVKA

Potlkali sa svetom dve sirotky, brat a sestra. Tu i tam ich pritúlili, tu i tam nachovali, ale čože deravá strieška nad hlavou, suchá kôročka v ústach; zima ako predtým a hlad ešte väčší.

„Ej, sestrička moja,“ vraví jedného dňa zmorený brat, „už len ty choď od jedných dvier k druhým sama-samučičká, ja nevládzem urobiť ani krok.“

„Veru nepôjdem,“ krúti sestra hlavou, „lebo i horšie bolo, a neopustili sme sa. Nuž prečo by sme to robili teraz, keď nám má byť lepšie, ako bolo dosiaľ.“

„A ty že ako vieš,“ čuduje sa brat, „čo ešte len má byť?“

Lež sestra mlčí, neodpovedá, no zato si to z jednej, to z druhej strany podopiera brata. A bez slova ho vedie i cestou-nejcestou, až kým neprídu k jednému kupeckému domu s veľkou hruškou pred vchodom.

„Teraz vezmi kameň,“ vraví mu, „a zroň jednu hrušku sebe a jednu mne.“

Pozbieral brat posledné sily, aby urobil, ako mu sestra kázala, keď vtom vyšiel z domu kupec a hovorí:

„Ak chcete ráňať len pre potešenie, choďte mi z očí. No ak vás trápi hlad, poďte dovnútra. Nachovám vás, akoby ste boli moje vlastné deti.“

Vošiel brat so sestrou do domu a tam stôl plný jedál, o akých dovtedy ani len nepočuli. Nuž nedali sa veľa vynukovať, jedli a pili, pokiaľ im len sily stačili.

„Ej, sestrička,“ šepce brat, „ale čímže sa my odvdáčime za túto hostinu? Veď nemáme ani len jediného groša.“

Počul to kupec a vraví:

„Nežiadam ja od vás nič, všetkého mám nadostač. Ale ak sa mi už naozaj chcete zavďačiť, zostaňte tu ešte chvíľu, nech sa z vás poteším do vôle.“

Zostali brat so sestrou v bohatom dome celý deň, ba pobudli v ňom aj druhý; a keď sa v ňom zobudili po tretí raz, na odchod už ani nepomysleli.

„Či ste mi len urobili radosť,“ hovorí im raz kupec, „že ste u mňa zostali. I veselšie mi bude, i nemusím sa báť, že na starosť zostanem ako ten strom v poli.“

Lež brat so sestrou nečakali, kým kupec zostarne, aby sa mu za dobré lepším odplatili. Začali mu pomáhať hneď, a kým ubehlo pár rokov, stali sa z nich takí zruční pomocníci, že sa kupcovi o lepších ani neprisnilo. Bez obáv preto odchádzal na blízke i ďaleké cesty, lebo keď sa vrátil, vždy našiel viac, ako zanechal.

Ktohovie, dokiaľ by to tak bolo bývalo, keby raz, čo bol opäť z domu preč, neprišiel brat k sestre a nepovedal:

„Je mi dlhá chvíľa, sestrička, nože sa zahrajme v kocky. Ak vyhráš, všetky moje peniaze budú tvoje. Ak vyhrám ja, dáš mi peniaze zas ty.“

Nevidela sa sestre takáto hra. Aj vyhovárala sa na to i ono, ale keď brat naliehal, podvolila sa. A veru nemala sa čo strachovať, lebo mala šťastie ona, nie on.

„Ej, či som len bohatá,“ zasmiala sa, keď brat položil pred ňu plný mešec zlatých peňazí. „Ale máš

šťastie, že som ti sestra a ty mne brat,“ hovorí odrazu vážne a vracia mu peniaze naspäť. „Inak by si ich viac nevidel.“

Zachmúril sa brat nad sestriným skutkom, čosi zlé doňho vstúpilo.

„Nepotrebujem ja tvoju milosť,“ hovorí hnevivo. „Zahraj sa so mnou ešte raz a uvidíš, že mám šťastia nadostač.“

I teraz sestra hlavou pokrútila, ba aj z izby preč odišla. Ale kam šla ona, ta šiel i brat, a stále len do nej dodieva, nech hrá, keď už raz začala.

„Nemôžem, braček môj,“ hovorí sestra plačlivo, „lebo ak tak urobím, zle sa nám obidvom povodí.“

Nedal brat na sestrine slová, prosil ju i vyhrážal sa, a neprestal dovtedy, kým ju neprinútil hrať druhý raz.

„Len mi dovoľ, braček môj,“ vraví mu sestra, „nech si ťa ešte pohľadím, lebo odteraz pretečie veľa vody, kým sa my znovu stretneme.“

S tým chytila kocky a rozkotúľala ich po stole. Rozhodil ich potom brat, no šťastie ho zasa obišlo, sestra vyhrala.

Zbledol vtedy nešťastník od zlosti, oči mu zahoreli temnou nenávisťou.

„Bodaj by ťa uchytil ďas!“ skričal a sotil do sestry.

V tej chvíli sa zabľýskalo, zahrmelo, a kým sa brat stačil spamätať, sestry viac nebolo.

Roznariekal sa, chudák, prenáramne, lež daromne plakal, márne si v zúfalstve vlasy kmásal, čo zapríčinil, to už napraviť nemohol. A keďže nemohol vydržať ani veľký žiaľ, čo naňho v prázdnom dome doľahol, prehodil si cez plece kapsu a pobral sa do sveta. Išiel, neborák, po cestách-necestách, chodníkoch skalistých i trnín zarastených, no kamkoľvek prišiel, nestretol vtáčika-letáčka, nieto živej duše. Až raz, keď už krpce zodral a kapsu roztrhal, zazrel jedného pastiera.

„Počuj, dobrý človek,“ oslovil ho, „a či by si ma nevzal do služby?“

„Veru vzal,“ vraví pastier, „keby som mal viac oviec. Ale mám iba

dve, nuž načože by si mi bol, sám si ich postrážim.“

Posmutnel brat, no i tak pastierovi zaľakoval, a keď sa už od neho bral preč, vraví mu ten:

„Lež ak veľmi chceš, choď k nášmu kráľovi. Ten hľadá dakoho do služby.“

Či sa len nešťastný brat potešil pastierovým slovom. Od radosti sa i zasmial, i zaspieval si, no keď už bol na kráľovskom dvore, nebolo mu ani do smiechu, ani do spevu, lebo kráľ mu hovorí:

„Potrebujem veru niekoho, kto by zašiel do jednej mojej hory, ale vrátil sa i späť, lebo dosiaľ tak bolo, že už tristo horárov do nej vošlo, ale nevyšiel z nej ani jeden jediný. Lež ty si mládenec mladý,“ hovorí kráľ ďalej, „škoda, aby ťa otec a mater, sestra či brat oplakávali. Nie veru, len sa ty pekne vráť, odkiaľ si prišiel.“

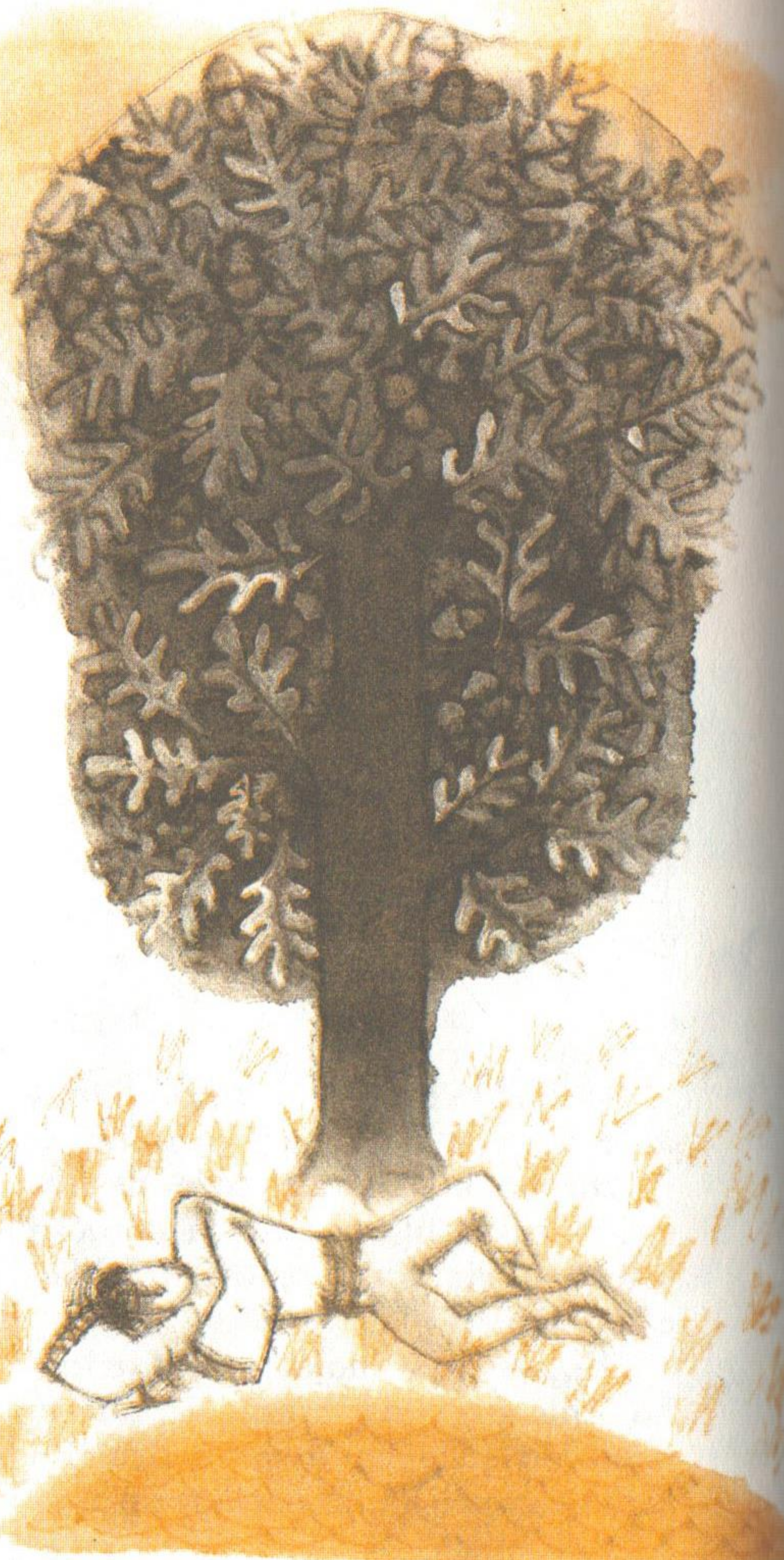
„Jedno mi, či tu a či tam,“ vraví na to brat, „lebo nemám ani otca, ani mater, ba prišiel som aj o sestru. Nuž ak budem trisťprvý, čo sa z tej vašej hory nevráti, nikomu ani len jedinú slzu z oka nevypadne.“

Dal sa kráľ uhovoriť a hneď na druhý deň prikázal pripraviť pre mládencu kráľovský koč, ba i sám si doň sadol, aby ho odprevadil tam, odkiaľ sa dosiaľ nikto nevrátil. A aby mládencovi na poslednej ceste nebodaj nebolo smutno, sto hudcov šlo za nimi a tak veselo vyhrávalo, že ani veselšie nemohlo.

Lež každá pesnička má svoj koniec. Nuž len čo sa hora objavila, koč dohrkotal, hudci dohrali a bratovi neostávalo nič iné, iba z koča vystúpiť.

„A že by si na mňa v dobrom spomínal, vezmi si, čo som ti dal prihotoviť v kráľovskej kuchyni,“ hovorí pri rozlúčke kráľ a podáva mu peceň chleba a jeden súdok vína.

Vzal mládenec oba dary, a keďže

mu iné nezostávalo, vošiel do hory, čo taká tmavá bola, že sprvoti ani len na krok nevidel. Lež ako kráčal, predieral sa ďalej, hora redla, svetlo prepúšťala, ba čoskoro sa v nej objavil aj uzučký chodník.

„Kde je chodník, tam budú i ľudia,“ vraví si mládenec a hneď sa naň aj berie. Lenže darmo kráča, márne sa obzerá, po nijakom človečiku ani chýru ani slychu. I chce z chodníka zísť, druhý pohľadať, keď sa len ocitne pri jazere s jedným veľkým dubom na brehu.

Sadol si mládenec pod ten strom, z chleba si odkrojil, vína sa napil, a keďže bol náramne ukonaný, ľahol si naznak do trávy. A ako to urobil, až vtedy zbadal, že to nie je dub ako dub, lebo zospodu má všetky listy strieborné.

Vyskočil vtedy mládenec prekvapene na nohy, hlavou pokrútil, no

nestačil si dub ani poriadne doobzerať, keď vidí, že nad jazerom zakrúžilo jedenásť kačiek čiernych ako žúžol a jedna ešte černejšia. A nielen zakrúžilo, i na vodu zosadlo a podho rovno k nemu.

„A čože vy tu, stvory nemé?“ milo sa privráva kačkám mládenec, ale hľadá len na tú dvanásť.

Ba i k brehu sa nahne, aby ju po kučeravom perí pohladil, a kačka sa neľaká, krídlami netrepece, ešte bližšie k nemu sa podáva.

Nuž dotkol sa jej mládenec dľaňou a v tej chvíli nevie, či dobre vidí, lebo sa mu to iba marí, zrazu pred ním stojí jedenásť čiernych panien a jedna ešte černejšia.

Vylakal sa vtedy nešťastník preukrutne, lebo mu na myseľ zišlo, že to práve týchto dvanásť diev zahubilo tristo horárov, keď tu tá najčernejšia, akoby mu do duše videla, hovorí:

„Len sa ty neboj, mládenec, neskríví sa ti vlások na hlave. Lebo ty si na nás ani zbraň nenamieril, ani si nás od seba neodohnal. A ak nám

ešte aj inak pomôžeš,“ vraví ďalej a pritom sa tak milo díva na mládenca, že tomu ide srdce z hrude vyskočiť, „zahrnieme ťa toľkým zlatom-striebrom, že ho budeš tri dni a tri noci nosiť, kým si ho domov ponosiš.“

„Veď ja by som vám i pomohol,“ vraví na to mládenec, „len neviem, či chcete odo mňa veľa, alebo len toľko, čo môžem aj vykonať.“

„Veľa,“ hovorí najčernejšia panina, „lebo na muzike, čo ti dnes večer sám kráľ vystrojí, nesmieš prezradiť, že si ma tu uvidel.“

„Čo len to,“ šťastne si vydýchol mládenec, že sa od neho žiada len tak málo. „To ja dokážem ako nič.“

Zosmutnela na takúto reč najčernejšia panina, nešťastne hlavu sklonila. I chce ju mládenec ešte raz ubezpečiť, že vykoná, čo od neho žiada, no povedať to už nemôže, lebo odrazu namiesto čiernych panien je pred ním znovu krdlik kačiek, a i ten ako náhle sa nad jazerom zjavil, tak rýchlo bol preč.

Nato si aj mládenec prehodil kap-

su cez plece, no ešte skôr ako sa dal na spiatočnú cestu, odlomil si z duba striebornú halúzku a zastokol si ju za klobúk.

A veru dobre urobil, lebo tá halúzka mu svietila cestou ako najjasnejší smolný lúč, nuž nezablúdil v čiernej hore. Kde vošiel, tam sa z nej aj vynoril.

Ej, či sa len kráľ potešil, keď ho zazrel živého-zdravého. A keď mu mládenec ešte i tú striebornú halúzku podaroval, hneď a zaraz prikázal, aby mu tých sto hudcov, čo ho k hore vyprevádzalo, i cestou na zámok vyhrávalo.

A muzikanti nelenili. Hrali jednu veselšiu pesničku než druhú. Lež tie najveselšie zahúdli až potom, keď sa na zámok vrátili. Nečudo, že sa tam všetko rozveselilo a roztancovalo, len mládenec sa ani neveselil, ani netancoval, veď aj ako mohol, keď iba na tú mysl, čo v kráľovskej hore uvidel.

A bol tam ešte jeden kráľovský horár, čo ani nespieval, ani netancoval. Ale ten ani nemohol, lebo bol už taký starý, že nevládal ani len z lavice vstať. Nuž a práve ten, keď si muzikanti potrhane struny vymieňali za nové, posmešne zavolať na mládencu:

„Ej, či mi je ťa len ľúto, synak. I z hory si sa vrátil, a smutný si. A to všetko preto, že si netrebný, milú nemáš. Alebo je to nie tak?“

Chce mládenec zlomyseľného starca zahriaknuť, čo-to mu o najčernejšej z čiernych panien povedať, ale spomenie si na svoj sľub, a tak sa premôže a povie iba toľko:

„Tak je, starý otec, tak!“

I kývne na muzikantov, aby ďalej hrali, no sám si hlavu položí na stôl, že si trochu pospí. Ale kdeže trochu. Už je dávno slnko na nebi, keď ho budí sám kráľ.

„A či pôjdeš i dnes prezvedieť sa, čo je v mojej hore?“ pýta sa mládenca. „Alebo zostaneš v bezpečí na zámku?“

„Radšej len pôjdem, kde som bol včera,“ vraví mládenec a hneď sa aj náhli ku kráľovskej hore, že mu tých sto hudcov, čo ho znovu muzikou odprevádza, v chôdzi nestačí. A keď

je už tam, kde sa končí cesta a začína sa hora, nečaká, kým sa s ním kráľ rozlúči. Vychytí mu z rúk čerstvý okruch chleba i nový súdok vína a podho rovno do hory. Teraz už nič nedbá ani na krovie, ani na trnie, prediera sa ním, až kým nezazrie ten istý chodník, čo včera. Vykročí naň a hneď sa i rozbehne, len aby čím skôr bol pri jazere so strieborným dubom na brehu. No márne sa namáha, daromne sa teší, namiesto k jazeru priviedol ho chodník na jednu veľkú lúku s jedinou ľaliou uprostred.

Zvesil mládenec hlavu od nemilého prevapenia, no keď sa potom lepšie prizrel tej ľalii a uvidel, že je celá zo zlata, hneď mu bolo veselšie. A keď o chvíľu zazrel krúžiť nad sebou krdlík čiernych kačiek, na jazero a dub si už ani nespomenul. Vtedy už iba hore hľadel a od údivu si oči pretieral, lebo tie kačky mali čiernu hlavu, čierne krídla i čierny driek, no chvosty sa im beleli sťa mlieko.

I zišlo mu na um, že sú to dajaké druhé, ale kačky sa znova premenili na tie isté panny čo včera, len čierne už neboli celé, ale iba hore od kolien.

„To preto, že si slovo dodržal,“ hovorí tá najkrajšia z nich a pritom už na mládenca nielen milo hľadá, ale mu i ruku podáva, že tomu od šťastia nedá ani dýchať. „A keby si aj dnes večer vydržal a neprezradil na muzike, že som ťa tu za ruku držala,“ vraví, „boli by sme biele nie po kolená, ale rovno do pása.“

„Čo len to,“ vydýchol si mládenec uľahčene aj teraz, „to ja dokážem ako nič.“

Hneď potom začal panny chlebom i vínom vynukovať, ale tie posmutneli, akoby neverili, že čo sľúbi, to aj dodrží. Neodjedli tie veru z jeho chleba, neodpili z jeho vína, namiesto toho zamávali rukami a znova sa premenili na to, čím boli prv.

Keď odleteli, mládenec odtrhol lupienok z ľalie a pobral sa z hory von.

A bolo všetko tak ako predtým. Kráľ ho pred horou i s hudcami

čakal a od radosti, že sa mu zo zakliatej hory vrátil a že mu i zlatý kvietok priniesol, prikázal vystrojiť ešte väčšiu hostinu, než bola tá predošlá. Lež mládenec sa ani tentoraz neveselil, iba v kúte sedel, a tak ten istý stavec, čo predtým, i teraz ho posmešne oslovil:

„A čože ty, synak, netancuješ, neješ a nepiješ, keď všetci i tancujú, i jedia, i pijú? Či vari preto, že ťa nechce žiadna dievka?“

Už-už mládenec má na jazyku, že sa pochváli starcovi, kto naňho dnes milo hľadel, držal ho za ruku, ale potom si spomenul na svoj sľub a prisvedčil mu:

„Hej preto, starý otec, preto!“

Nato zas zaspal a prebudil sa, až keď ho ráno kráľ mykal za plece.

„A či pôjdeš i po tretí raz do mojej hory,“ pýta sa mládenca, „alebo sa bojíš, že sa z nej už nikdy nevrátiš?“

Lež kdeže by sa mládenec bál. Znova sa k hore tak náhli, že hudci, čo mu na cestu vyhrávajú, už za ním ani nekráčajú, ale priam bežia. A keď sú už tam, kde sa im končí cesta, mládenec sa ani s kráľom nerozlúči, nevezme si od neho ovál chleba ani súdok vína, len sa rovno rozbehne do čiernej hory.

No tentoraz je v nej i tma väčšia, i húštie trnistejšie, než bolo po dva razy. Lež mládenec nič nedbá, nefutuje odev, nehľadá na dorážané ruky, iba sa náhli tam, kde stretol čiernu pannu. Ale márne sa ponáh-

la, nenatrafil ani na rybník so strieborným dubom na brehu, ani na lúku so zlatou ľaliou. V záhrade, v ktorej sa našiel, bola len jedna prekrásna ruža, čo ešte i lístky mala zo samých diamantov.

Prizrel sa jej mládenec, ale len tak úchytkom, lebo hľadal tú, kvôli ktorej prišiel. Dlho tak hľadal, ba i záhradu od jedného konca po druhý sto ráz prechodil, ale po čiernej panne ani pamiatky.

„Neprišla dnes, príde zajtra,“ vraví si mládenec a z hory von sa nezberá.

Lenže daromný bol i druhý deň. A keď sa i tretí chýlil ku koncu a po

čiernej panne nebolo ani chýru ani slychu, vraví si mládenec:

„Radšej tu zahyniem, ako by som sa vrátil bez nej.“

V tej chvíli zakrúžil nad ním krdlík kačiek, a kým sa mládenec stačil spamätať, už aj pred ním stálo dvanásť panien čiernych ako žúžol, ale už iba od pása. Tá najkrajšia podišla k nemu a vraví mu:

„Ak zatajíš i po tretí raz, že si ma v tejto hore uvidel, znova budeme ako pri narodení a ty až do smrti budeš mať zlata a striebra, koľko len budeš chcieť.“

„Vyžijem ja i bez striebra-zlata,“ vraví na to mládenec, „iba bez teba, krásna panna, by som žiť nevedel.“ Pobožkala vtedy čierna panna mládenca na ústa, a ako to urobila, zosmutnela ešte väčšmi ako predtým a vraví:

„Len aby to aj pravda bola a aby si dodržal, čo si sľúbil. Lebo ak sa čo len slovom pochváliš, že som si ťa zaľúbila, nielenže navždy zostanem odpoly čierna, ale ešte budem musieť spávať aj na Hamadejovej posteli. A to nie je obyčajná posteľ, ale taká, v ktorej človek každú noc zomiera od žiaľu i od bolesti, a predsa nikdy nezomrie.“

No mládenec nevelmi počúva, čo mu čierna panna hovorí, myslí iba na to, aby už bol z hory von, na poslednej muzike. Ešte šťastie, že mu čierna panna odtrhla diamantovú ružu, ináč by bol i na to zabudol. Lenže daromne ju mal, nemal ju komu podarovať, lebo kráľ ho už pred horou nečakal. Nuž šiel mládenec sám do kráľovského zámku a veru sa veľmi čudoval, keď zazrel viať na jeho veži čiernu zástavu.

„Dobrý človek, a ktože umrel?“ pýta sa toho istého pastiera, čo mu službu poradil. „Azda len nie sám kráľ?“

„Kdeže kráľ,“ vraví pastier. „Za tebou to smútia.“

„Nuž a či nemohli počkať tie tri dni, čo som sa v hore zabavil?“

„Veď čakali,“ pastier na to. „A nie tri dni, ale tri roky. A keď ten tretí prešiel, potom ťa začali oplakávať.“

„Nuž čas je, aby sa začali veseliť,“

vraví mládenec. „Lebo som živý a zdravý, ba kráľovi nesiem taký dar, o akom sa mu ani snívať nemohlo.“

A naozaj. Len čo kráľ zazrel mládenca, k diamantovej ruži privoňal, hneď a zaraz prikázal vystrojiť hostinu, aká na zámku ešte nebola. Kto chcel, mohol na nej tancovať, jesť i piť, a každý to i robil, len mládenec sa ničoho ani len nedotkol, ani raz si pred hudcov nezastal.

„A čože ty sedíš rozžialený, že netancuješ ani nepiješ?“ osloví ho odrazu ten istý stavec, čo minule, a posmešne sa mu pritom díva do očí.

Nato muzika prestala hrať a každý dychtivo počúva, čo mládenec odpovie.

Ale ten nič. Stále myslí iba na to, že sa ani len slovom nesmie zmieniť o svojej panne, nuž iba hlavu skloní, do iného kúta sa odvráti. No vtedy vyskočí odkiaľsi akási krivá slúžka a vyvreskne:

„Bodaj by nežialil, keď má milú takú čiernu, akoby ju makom posypal.“

Mládenec ani tentoraz nič, aj keď ľudia sa už z neho potajme smejú, ba podaktorí už ani nie do dlane, ale jemu do očí.

„Škaredá je, hrôza na ňu hľadiet!“ vyvreskne tá krivá slúžka znova.

Vtedy mládenecovi potemneli oči, do tváre sa mu nahrnula krv, nuž zabudol, na čo zabudnúť nemal, a vraví:

„Len ty, čertova dievka, nehovor o mojej panne, čo pravda nie je. Lebo dcéra vášho kráľa nemá takú tvár, akú má ona päť.“

Len čo to mládenec dopovedal, zasmial sa ten stavec i s dievkou tak, akoby zaerdžali kone, a keď sa na to ešte i zablysko a zahrmelo, vedel už mládenec celkom isto, že si čiernu pannu uvrhol do väčšieho nešťastia, než v akom bola dosiaľ.

(Pokračovanie)

Prerozprával ONDREJ SLIACKY

Ako zajac oklamal leva

Stretol raz zajaca velikánsky lev a hneď ho chcel zožrať. Zajac sa nenaľakal, hľadá levovi do očí a vraví:

„Čo z toho máš, keď zješ drobizg, ako som ja, na to ti škoda času. Ak chceš, ukážem ti zvieru, ktorého už jedna laba je väčšia, než som ja celý. Len neviem, či si s ním poradiš.“

„Kto? Ja?“ zrukol lev. „Ukáž mi toho zvera, čo je mocnejší ako ja.“

„Och, nevieš si ani predstaviť, čo je to za zverisko!“ vraví zajac. „Býva v studni.“

„Tak ma zaveď k studni, chcem ho vidieť.“

Dobre. Zajac zaviedol leva k studni a vraví:

„Pozri dolu, tam sedí.“

Lev pozrie do studne a zočí svoj vlastný obraz. Lenže on si myslí, že je to zver, o ktorom vravel zajac.

„Hneď sa doň pustím!“ zreal.

„Počkaj, neskáč!“ odhovára ho zajac. „Nechytaj sa s takou obludou, roztrhá ťa!“

„Mňa že roztrhá?“ zaryčal lev a skočil do studne. Studňa bola hlboká, utopil sa.

Z ruš. prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Najbohatšia rodina

JOZEF PAVLOVIČ

Slnko hrialo, vtáci štebotali, po piesčitom chodníku sa ťahala mravčia karavána.

Deti sedeli na deke, počúvali tranzistor a vychvaľovali sa, kto je z nich aký bohatý.

„My máme farebný televízor!“ chváli sa Marek.

„A my nové auto!“ hovorí Gita.

„My máme zas chatu!“ nedá sa Roman.

„A my dom!“ natahuje beztak dosť dlhý krk Lucia.

Marienka nevie, čím sa popýšiť. Byt majú iba dvojizbový, televízor obyčajný, dom, chatu ani auto nevlastnia. A predsa jej nič k spokojnosti nechýba. Ich byt sa každému páči a vlak či autobus ich zavezie všade. Mama učí prvákov písmenká a otec väčšie deti zemepis a dejepis. A je numizmatik. Každý nevie, čo to je. Nuž to, že Marienkin otec zbiera staré mince, usporadúva výstavy, vedie numizmatický krúžok. Tento koníček stojí otecka veľa peňazí. Mama mu to však nikdy nevyčíta. Neraz si však vzdychne, že to nie je koníček, ale poriadne drahý kôň. Lež keď k nim prídu hostia, nevychodia z údivu, čo majú starých mincí. Plný obývačkový sekretár, plný stôl v pracovni, plný nočný stolík.

Marienka neváha ani sekundu. Hrdo vyhlási:

„A my máme plný byt peňazí!“

Deti zmĺkli. Dom, auto, chatu má dnes hocikto, ale toľko peňazí nemá ani anglická kráľovná.

Nik z detí jej neprotirečí. Už je to raz tak. Marienkini rodičia sú asi najbohatší na svete. Aspoň Marienka by ich nevymenila ani za všetky poklady sveta.

Rozgajdaný gajdoš

ŠTEFAN MORAVČÍK

Chodí do nás, chodí
veliká paráda,
orechové lístie
za klobúk zakladá...
Toľko vraví pesnička.
Pozrime sa trošku bližšie
na čudného mužíčka.
V eselo si zahuláka.
Ide sa mu ľahučko.
Ej, čo je to za junáka!
Tu máš! — hodí jablíčko.
Kom je reč? Uhádol si?
Raz-dva! Ty vieš vsetučko.

Kto češe oblaky

DANIEL HEVIER

Ktorý z vás, priatelia,
uhádne skôr,
kto češe oblaky?
(Hrebene hôr.)

Dobrodružstvá Sindibáda Námorníka

Za vlády kniežaťa veriacich Háruna al-Rašída žil v Bagdade chudobný mládenec, ktorý si tvrdo zarábala na živobytie. Nosieval na hlave plné koše ovocia, zeleniny, kožené vrecia s olejom, ba aj hlinu, drevo a skaly. Ako tak raz vliekol ťažký náklad a od námahy sa mu z čela perlil pot, zastal pri kamennej lavici pred jedným palácom, že si odpočinie. Keď zložil bremeno, podišiel k záhrade a cez plot hľadel na nesmiernu nádheru a prepych. Bedár si skormúteno vzdychol a zo srdca mu vyvrel tieto verše:

*Každý tvor na zemi z lásky sa zrodí
— ja nosič úbohý, tak ako kráľ —
jeden však stále sa v hojnosti brodí,
a druhý nevdojak sluhom sa stal.*

*Bremä ma deň čo deň čoraz viac dolie
a čoraz slanší mám na čele pot.
Navždy som bedárom? Kto mi to povie?
Naveky v ceste mi bude stáť plot?*

Mládenec si znovu položil bremeno na hlavu a chystal sa vykročiť. Vtom sa otvorila brána a na ulicu vyšiel sluha.

„Môj pán ťa pozýva do svojho domu,“ oslovil nosiča, „chce sa s tebou pohovárať.“

Mládenec si zložil náklad a okúňavo vošiel do krásnej hodovnej siene. Všade bolo plno vzácneho náčinia, vyberaných jedál, ovocia, vína i veľa urodzených hostí. Na čelnom mieste sedel pán domu a dobrácky sa mládenecovi privravel:

„Vitaj, chlapče! Sadni si medzi nás a ponúkni sa všetkým, čo mi uštedrili nebesá.“

Mládenec sa pánovi uklonil a nesmelo čiahol k mise. Keď sa občerstvil, pán domu sa spýtal:

„Ako sa voláš a čím sa živíš? Povedz!“

„Moje meno je Sindibád, no v meste ma každý volá Sindibád Nosič, lebo nosievam na hlave ťažké bremená.“

„Aj ja sa volám Sindibád,“ riekol pán domu, „a tak sme ako bratia. Počul som tvoje verše a rád by som si ich ešte raz vypočul.“

Sindibád Nosič sa zapýril a prosil o odpustenie, že si dovolil ťažkať na svoj osud.

„Prečo by si človek nemohol povedať, čo ho ťaží,“ odvetil boháč. „Vedz, že i ja som za mladi veľa skúsil. Prekonal som toľko útrap a hrôzy ako málokto na svete. Sedemkrát som sa vybral na cesty a na každej som zažil neuveriteľné dobrodružstvá. Povedz mi svoje verše a potom, ak ti je vôľa, pripoj sa k mojim poslucháčom.“

Sindibád Nosič predniesol báseň a o chvíľu už spolu s ostatnými načúval podivuhodné príbehy pána domu.

PRVÁ CESTA

Môj otec bol bohatý kupec, zomrel však priskoro — bol som ešte chlapec. Kto mohol, ten ma, sirotu, ošklbal, ba aj sám som veľa peňazí prehajdákal. Keď som sa konečne spamätal, bol som už takmer na mizine. Chytrý som popredal, čo sa dalo, nakúpil som tovar a s družinou kupcov som sa pobral svetom. Plavili sme sa pri dobrom vetre z ostrova na ostrov, až sme raz pristáli na utešenom mieste. Cestujúci vystúpili na breh, rozkladali si ohníky, varili si, prali bielizeň, jedli a pili. Kapitán zrazu skríkol:

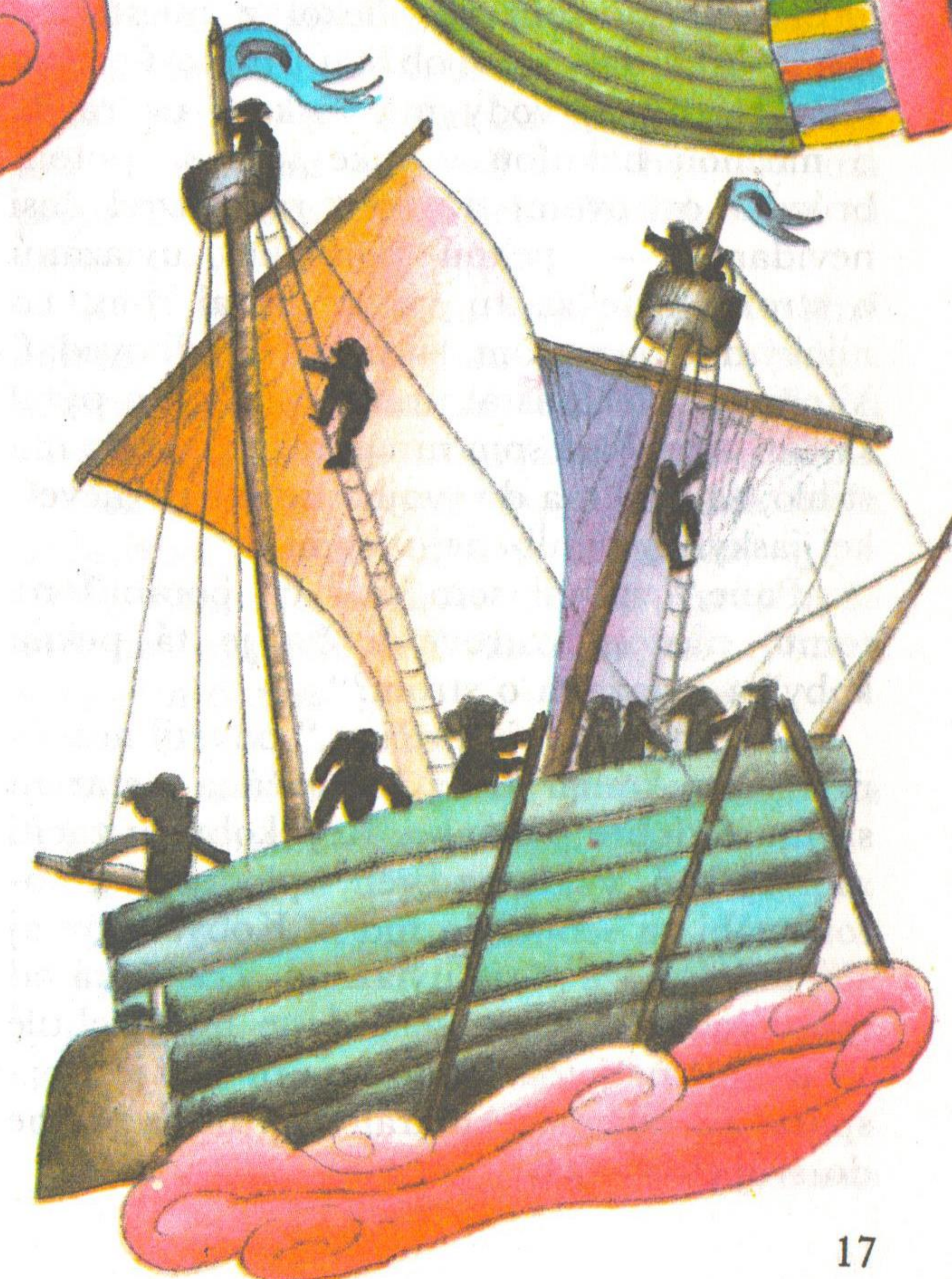

„Chytrý na loď, lebo zahynieme! Nie sme na ostrove, ale na chrbte obrovskej ryby, ktorá veky ležala pod nánosom piesku. Teraz pocítila oheň a pohla sa. Zachráň sa, kto môžeš!“

Všetci sme sa na smrť vydesili a ozlomkrky bežali k lodi. Šťastný, kto nastúpiť stihol, beda však tým, čo sa omeškali. A ja som bol medzi nimi.

Ryba sa znovu pohla, vnorila sa do vln a klesala na dno. Každý sa ratoval, ako vedel, no akáže tu záchrana? Zachytil som sa dreveného džbera a zúfalo som sa ho držal. Loď už napla plachty a vzdalovala sa mojim očiam. Zostal som sám v širom mori.

Deň a noc som visel medzi životom a smrťou — mokrý, skrehnutý, hladný. Keď som si už načisto zúfal, prišiel mi na pomoc vietor. Prihnal ma k ostrovu so strmým

brehom, na ktorom hneď skraja rástli mocné stromy. Z posledných síl som sa chytil visiacich konárov a vydriapal sa na súš. Sotva som pocítil pevnú zem, bezvládne som klesol a zamdlel. Keď ma neskôr pohladili teplé lúče slnka, s námahou som otvoril oči. Chcel som vstať, nohy mi však vypovedali službu.

Štvornožky som sa vliekol z miesta na miesto a hľadal som si obživu. Hojnosť ovocia i sladkej pitnej vody ma čoskoro uzdravili. S mocnou bakoľou v ruke som sa potom brúzdal ostrovom, až som raz zazrel čosi nevídané — peknú kobyľku uviazanú o strom. Kde sa tu vzala? hútal som, no nijakým činom som si nevedel odpovedať. Vtom pri mne zastal urastený chlap a pýtal sa, kto som. Keď som mu porozprával, čo ma stihlo, zavolať ma do svojho útulku — nevelkej jaskynky vyhlbenej v zemi.

„Pane,“ spýtal som sa, „čo porábaš na tomto pustom ostrove a čia je tá pekná kobyľka uviazaná o strom?“

„Všetko má svoju príčinu,“ odvetil neznámy. „Som koniar kráľa Míhrdžána a starám sa mu o dobré plemeno. Keď kobyľku zacíti morský kôň, vyjde na breh, oplodní ju a potom vábi za sebou do mora. Kobyľka by aj šla, ale nemôže — je uviazaná. Žriebätká od morských žrebčiek sú krásne a ušlachtilé — hotový majetok. Preto som tu a to je tvoja spása. Zavediem ťa ku kráľovi, azda ťa prijme do svojich služieb.“

Vrúcne som sa koniarovi poďakoval za záchranu a šiel som s ním ku kráľovi. Klesol som pred vládcom na kolená a so slzami v očiach som mu vyrozprával svoj príbeh. Vládca bol človek dobrého srdca. Uveril mojim slovám, utešoval ma v nešťastí, ba ustanovil ma za dozorcú v prístave. Mal som zapisovať každú loď, ktorá priplávala do jeho krajiny. Verne som si plnil svoju povinnosť, nikdy som však nezabudol popýtať sa kupcov

a námorníkov, či poznajú Bagdad a či sa neplavia tým smerom.

Raz v prístave zakotvila loď s bohatým nákladom. Keď nosiči povynášali všetok tovar, spýtal som sa:

„Vyniesli ste už všetko?“

„Sú tam ešte debny istého kupca z Bagdadu,“ odvetil kapitán, „ten sa však utopil. Keď tovar predáme, odovzdáme peniaze príbuzným.“

Srdce sa mi rozbúšilo — div mi nevyskočilo z hrude. Iba po chvíli som sa rozochveným hlasom spýtal:

„Ako sa volal ten človek?“

„Sindibád Námorník,“ odvetil kapitán.

„Ja som Sindibád Námorník!“ zvolal som na plné hrdlo.

Kapitán mi spočiatku nechcel veriť, no keď som mu porozprával, ako sme s loďou zastali na chrbte veľryby a čo nás potom stihlo, vrúcne ma objal a povedal:

„Chvála Alahovi, bratku, že si sa zachránil!“

Tešili sa aj kupci a ostatní námorníci — moji niekdajší druhovia — a pomohli mi povynášať na breh debny s mojim tovarom. Celý šťastný som bežal ku kráľovi, dal som mu vzácny dar a prosil som ho, aby ma prepustil zo svojich služieb. Onedlho som sa znovu plavil morom.

Do Bagdadu som sa vrátil ako zámožný človek. Kúpil som si dom, pozemky, otrokov a otrokyne a s pôžitkom som sa po toľkých útrapách a strastiach oddával radovánkam.

Nuž takto sa, bratia moji, skončila moja prvá cesta. Ak ma chcete sprevádzať aj na ďalšej výprave a počuť o dobrodružstvách, čo som na nej prežil, rád vás aj zajtra privítam v svojom dome.

Netušil som ešte, že som v bludnom kruhu a že už naskore pôjdem na púť druhú.

(Pokračovanie)

Z rozprávok Tisíc a jednej noci prerozprávala HANA FERKOVÁ

ILUSTRUJE ONDREJ ZIMKA

Môj učiteľ

ELENA CHMELOVÁ

Bola som druháčka, keď ma stihol nemilý osud. Prišla som do Martina až z Košíc, a preto mnohé slová, ich výslovnosť, zneli turčianskym ušiam mojich spolužiakov smiešne.

Kto neskúsil, nevie, aké som prežívala trpké hodiny. Podnes sa mi zdá, že trvalo hrozne dlho, kým som si vybojovala miesto v triede.

Ozajstnú radosť som zažila vtedy, keď začiatkom školského roku prišla pani učiteľka s kôpkou časopisov, položila ich na prvú lavicu a povedala nám:

„Deti, ste už druháci a viete čítať. Nuž priniesla som vám Včielku, je to časopis pre vás.“

Dychtivo som preletela pohľadom svoj prvý časopis. Zahĺbila sa do jeho stránok, mohla som si čítať, vymýšľať, prežívať rozličné veselé i smutné príhody. Iba neskôr som sa dozvedela, že to bolo zároveň i moje prvé stretnutie s ilustrátorom Jaroslavom Vodrážkom.

Odvtedy sme sa často stretávali; najprv v škole, kde som bola jeho žiačkou, neskôr pri vzájomných návštevách ako priatelia.

Jaroslav Vodrážka bol profesorom martinského gymnázia. Z rodných Čiech prišiel do Martina s mnohými záľubami a záujmami — o divadlo, o knihy, maľovanie a kreslenie, o zbierky ľudového umenia, ale hlavne o poznanie slovenskej krajiny a jej života. Učil deti nielen kresliť, ale i vnímať kresbu, farby, milovať prírodu.

Takého učiteľa, a navyše umelca, pravdaže, neprestávalo mrziť, keď videl, že slovenská kniha pre deti je menej než skromná. Málo sme mali na čítanie — toho svojho, pekného, iba niekoľko nových kníh do roka.

A tak slovenskí spisovatelia (boli vtedy naozaj ešte vzácní) si spolu s ilustrátorom Jaroslavom Vodrážkom vysúkali rukávy a spoločnými silami vytvorili nový detský časopis. Už farebný, veselý a príťažlivý — SLNIEČKO.

Keď sme prišli do tretej triedy, vítali nás jeho zlaté lúče. Odvtedy až podnes naň mnohé deti každý mesiac netrpezlivo čakajú. Najprv my,

potom naše deti, a teraz už vnúčatá. Kofké z nich ilustroval Jaroslav Vodrážka? Naporátala som ich, ale sto čísiel to bude zaiste.

Bez výmyselníctva nášho profesora Vodrážku a jeho nákazlivej chuti spolu s ostatnými urobiť niečo nové by nebolo Smelého Zajka, Budkáčika a Dubkáčika a ďalších iných pekných kníh.

Vojna však na dlhý čas pretrhla prácu Jaroslava Vodrážku na slovenských knihách.

Keď sme sa už krátko po oslobodení pokúšali znova vydávať dobré a zaujímavé knižky pre deti — a chceli sme, aby ich bolo čím viac a čím krajších — nemohli sme obísť Jaroslava Vodrážku. Ani sme ho, pravdaže, obísť nechceli.

Z tých rušných čias je i moja spomienka na prvú „veľkú“ spoluprácu s ním. Vybrala som pre najmenších čitateľov všeličo z nepreberného bohatstva slovenských rozprávok, hádaniek a rečňovaniek, našla som mnoho vzácného, čo by deti mali vždy poznať, a porozprávala im aj všeličo nové a dosiaľ neznáme. Rukopis som dala Jaroslavovi Vodrážkovi, a tak vznikla po mesiacoch práce kniha, ktorá vyšla vlni už po tretí raz, a tak azda aj vy, čitatelia Slniečka, poznáte Slovenské rozprávky, hádanky a rečňovanky v podobe, akú im dal ilustrátor Vodrážka. Tak sa vrátil na dlhé roky medzi nás, čitateľov a milovníkov rozprávok. Ba potom i sám znova písal, napríklad o Macovi Mrmláčovi.

Po dlhých, dlhých rokoch práce prišiel čas, že Jaroslav Vodrážka chcel pred blížiacou sa osemdesiatkou porozprávať svojim dávnym žiakom a priateľom o tom, ako vyrastal, čo urobil — a čo už nestihol.

Popísal zo šesť zošitov, a potom sme už dlhé mesiace sedávali spolu nad chystaným rukopisom knihy Bolo-nebolo. Raz v Martine cez prázdniny, inokedy u neho v Prahe. Tu bolo treba z niekoľkých riadkov poznámok spraviť novú kapitolu, tam zase dlhý zápis trochu skrátiť. Tak sme spolu skladali knihu spomienok Bolo-nebolo, a bolo z toho napokon úsmevné rozprávanie o tom, ako to kedysi naozaj bolo.

Od jari tohto roku Jaroslav Vodrážka už nie je medzi nami. Odišiel krátko pred svojou deväťdesiatkou, ale jeho práca, jeho ilustrácie budú nám všetkým blízke naďalej.

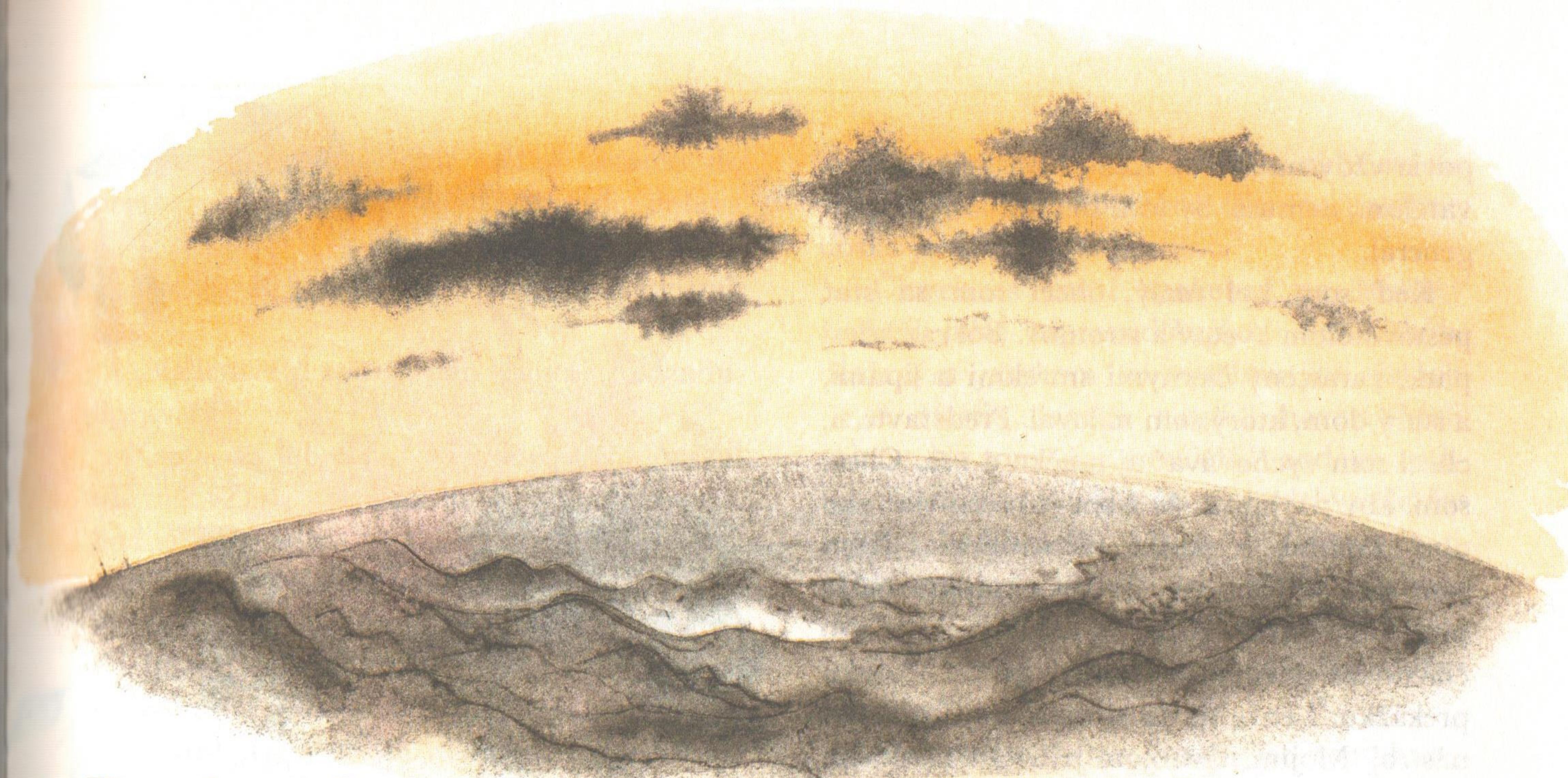

Pstruh

RUDO MORIC

Môj profesor Jaroslav Vodrážka ma kresliť nenaučil, ale nebola to jeho vina. Jednoducho nemal som na to. Ale raz poriadne zdvihol moje kresliarske sebavedomie. Rozdal nám modely, ktoré sme mali odkresliť podľa svojho výtvarného videnia a talentu. Mne sa ušiel dúhový pstruh. Krásna ryba. Pustil som sa do jeho spodobenja, aj jazykom som si pomáhal, ale nevelmi sa mi darilo. Načrtával som si ceruzkou, potom gumoval a zase kreslil a zase gumoval. Na čelo mi vyskočili krôpky beznádeje. A vtedy si zastal za môj chrbát pán profesor. Hľadá, hľadá, ako sa trápim, ako to fušujem. Nedalo mu to, povedal mi, aby som vyšiel z lavice, a sadol si na moje miesto. Nechtyl ceruzu, ale rovno štetec. Bol krchniak, čaroval ľavou rukou. Naozaj čaroval. Štetec namáčal do farieb, miešal a kreslil.

Niekoľkými ťahmi vyčaril pstruha. Ďalšími ťahmi ho vyfarbil, do ešte mokrej farby zapustil červené bodky. A pstruh bol ako živý, div chvostom nešvihal a papuľou vzduch nechlípal. Na druhý deň ráno podľa mena môj pstruh visel vo vitríne, v ktorej sa pýšili najlepšie výtvarné práce žiakov. Bol to úžasný pstruh, pod ním moje meno, čo bolo ešte úžasnejšie. Týždeň tam visel a každý deň som chodil obzerať „svoje“ veľdielo. Nikdy potom už nijaký výkres s mojím menom sa nehonosil vo vitríne. Ale pstruh sa stal mojím nezabudnuteľným zážitkom.

Deviaty let

STANISLAV HAVELKA

Pred štyridsiatimi rokmi zmizol bez stopy pri prieskumnom lete nad územím okupovaným Nemcami francúzsky letec a spisovateľ Antoine de Saint-Exupéry. Mal štyridsaťštyri rokov. K jeho svetoznámych dielam patrí kniha pre deti Malý princ.

Pilot so slúchadlami frajersky posunutými na spánky hľadel do nekonečnej diaľky pred sebou. Snímky, ktoré urobil, sú istotne ostré a zreteľné. Svoje povinnosti si splnil. Okrem jednej: bezpečne sa vrátiť na základňu. Nos lietadla k nej mieril priamo a neomylné. Ešte jeden a pol hodiny letu a zjaví sa Korzika.

Pilot vnímal všetkými zmyslami utišujúci pokoj oslneného priestoru. Akoby ani nebola vojna. Akoby ani neletel nad nepriateľským územím. Chvíle, aké mal najradšej: v hukote motorov vysoko nad zemou snívať a rozjímať...

„Povoľujem vám päť letov, kapitán, a koniec. Nič viac! Ani keby ste ma prosili na kolenách. Dajte sa prideliť k informačnej službe. Tam je vaše miesto. Tam budete užitočnejší než pri letke. Spisovateľ Exupéry je len jeden, pilotov môžeme vycvičiť na tisíce.“

Pilot sa mimovoľne usmial. Generál to iste myslel dobre. Remeslo vojnového pilota je čoraz namáhavejšie, a tak človek rýchlejšie starne. Ale aviatik Exupéry je tiež len jeden, pán generál. A lietal ešte v časoch, keď každý štart viac-menej znamenal nebezpečenstvo smrti. Lietal totiž na strojoch, aké dnes zháňajú vari už len múzeá. Krútim vo vzduchu už siedmu tisícku hodín, pán generál. Som povďačný veliteľovi eskadry, ktorý vie, že tak ako iní ľudia potrebujú vzduch, aby mohli dýchať, ja potrebujem lietať, aby som mohol žiť. Bez Exupéryho letca nemôže žiť Exupéry spisovateľ. Napriek vášmu výslovnému zákazu, pán generál, mi veliteľ eskadry dovolil aj šiesty, siedmy, ôsmy — a dnes dokonca i deviaty výzvedný let. Akoby som ho počul: „Usilujte sa dávať pozor, kapitán,“

povie vždy na štarte. Keby som nebol spiso-
vateľom, nemusel by som byť ani letcom, pán
generál.

Keď som bol malý, chcel som sa stať
pestovateľom kvetov a stromov. Bol raz kdesi
park, zarastený čiernymi smrekmi a lipami,
a starý dom, ktorý som miloval. Predstavte si,
chcel som vychovávať aj mačku a psa. Chcel
som, aby pochopili, že život je niečo viac ako
plný žalúdok a sladké ničnerobenie. Kým
som sám nepochopil, že život naplno môže
prežiť iba človek. A ten sa môže prejaviť ako
človek až vtedy, keď musí zdolať dajakú
prekážku. Lenže na to si musí nájsť vhodný
nástroj. Mojm nástrojom je lietadlo. Musím
lietať, aby som mohol písať, aby som mohol
hovoriť...

Myslíte si, že lietadlo je priveľmi riskantný
nástroj? Možno. Ale vraví sa, že odvážnemu
šťastie žičí. Hádám len nie som namyslený,
keď tvrdím, že pri mne stojí šťastie. Spomeň-
te si, koľko havárií som už prežil. Napokon
koniec tejto strašnej vojny je na dosah ruky.

„Strieľajú, pán kapitán!“ Hlas v slúchadle
prerušil pilotove úvahy. Pozrel dolu. Roz-
prsknuté granáty hlboko pod lietadlom vyze-
rali ako biele kvety. Pilot vedel, že lietadlo vo
výške desaťtisíc metrov je zo zeme nezraniteľ-
né. Strelba na taký vysoký terč je mrhaním
munície.

„Kapitán,“ ozvalo sa znova v slúchadlách.
„Čo je?“ spýtal sa pilot.

„Šesť stíhačiek. Šesť! Vpredu vľavo!“

Zaznelo to ako úder hromu. Tak preto
strieľali zo zeme. Aby chumáčiky výbuchov
určili stíhačkám smer.

„Točte trochu doprava, pán kapitán.“

Zatočiť doprava... keby to šlo. Riadenie je
beznádejne zamrznuté. V takej výške za-
mrzne aj v júli. A stíhači vždy udrú ako blesk.

Stíhací útvar letí tisíc päťsto metrov nad
vami. Má času až-až, keď vás pod sebou
objaví. Križuje nad vami, zorientuje sa, za-
ujme výhodnú polohu. A vy stále nič netuší-
te. Ste ako myš uzavretá v tieni dravca. Myš
si myslí, že žije. Šantí si ešte v obilí, ale
v skutočnosti je už v zajatí krahulčej sietnice.
Lebo krahulec sa jej už nevzdá, ak len myš
nebude mať šťastie.

Ja ho mávam, pán generál...

Všetko závisí od šťastia. A od slnka. Iba
obrátkou do slnka možno zmiznúť stíhačom
z očí.

Pilot sa usiloval s vypätím všetkých síl
uvoľniť zamrznuté ťahadlá smerového kor-
midla. Lahol si celou váhou na stuhnuté
riadenie. V poslednej chvíli sa mu podarilo
strhnúť lietadlo. Stíhačky sa posunuli do-
prava. Ich paľba zasiahla do prázdna.

V slúchadlách je ticho.

„Hej, strelec, ste ranený?“

„Nie, pán kapitán.“

Opačná otáčka. Pilot strhol lietadlo do
protismeru. Stíhačky sa posunuli doľava
a — zmizli.

„Nedostali nás! Strelec, počuješ? Nedostali
nás!“

„Nalietavajú znova, pán kapitán. Odzadu.
Sprava.“

Karta sa obrátila. Výhodu slnka získal
útočník. Zásah otriasol lietadlom. Pilota vy-
hodilo v sedadle.

Keď sa prebral, uvažoval, ako dlho bol
v bezvedomí. Sekundu, dve? Celú minútu?
Pocítil prudký smäd. Márne sa obzeral, čím
ho zhasiť. Myslou mu preletela spomienka
na strokotanie v púšti. Vtedy na úsvite
handričkou stieral z krídla lietadla do pohára
za náprstok rosy zmiešanej s farbou a olejom.
Tu v kabíne niet ani tej nechutnej olejovej
rosy. Zato na palubnej doske... neklame ho
zrak? Nie, naozaj tam sedí prazvláštny člove-
čik, ktorý si pilota vážne obzerá. Pilot by sa
chcel spýtať: Odkiaľ prichádzaš, človečik,

kde je tvoj domov? Ale skôr ako otázku
vysloví, vie, že je zbytočná. Ten na palubnej
doske je predsa Malý princ.

„Človek sa musí spoliehať na šťastie,“
zachrčí pilot ospravedlňujúco. Sotva hýbe
oťaženým jazykom vo vyschnutých ústach.

„A šťastie dakedy zaspí,“ hovorí Malý
princ. „Na tom však nezáleží,“ dodáva rýchlo.
„Záleží na tom, ako človek vedel využiť čas
v dobe, keď bol.“

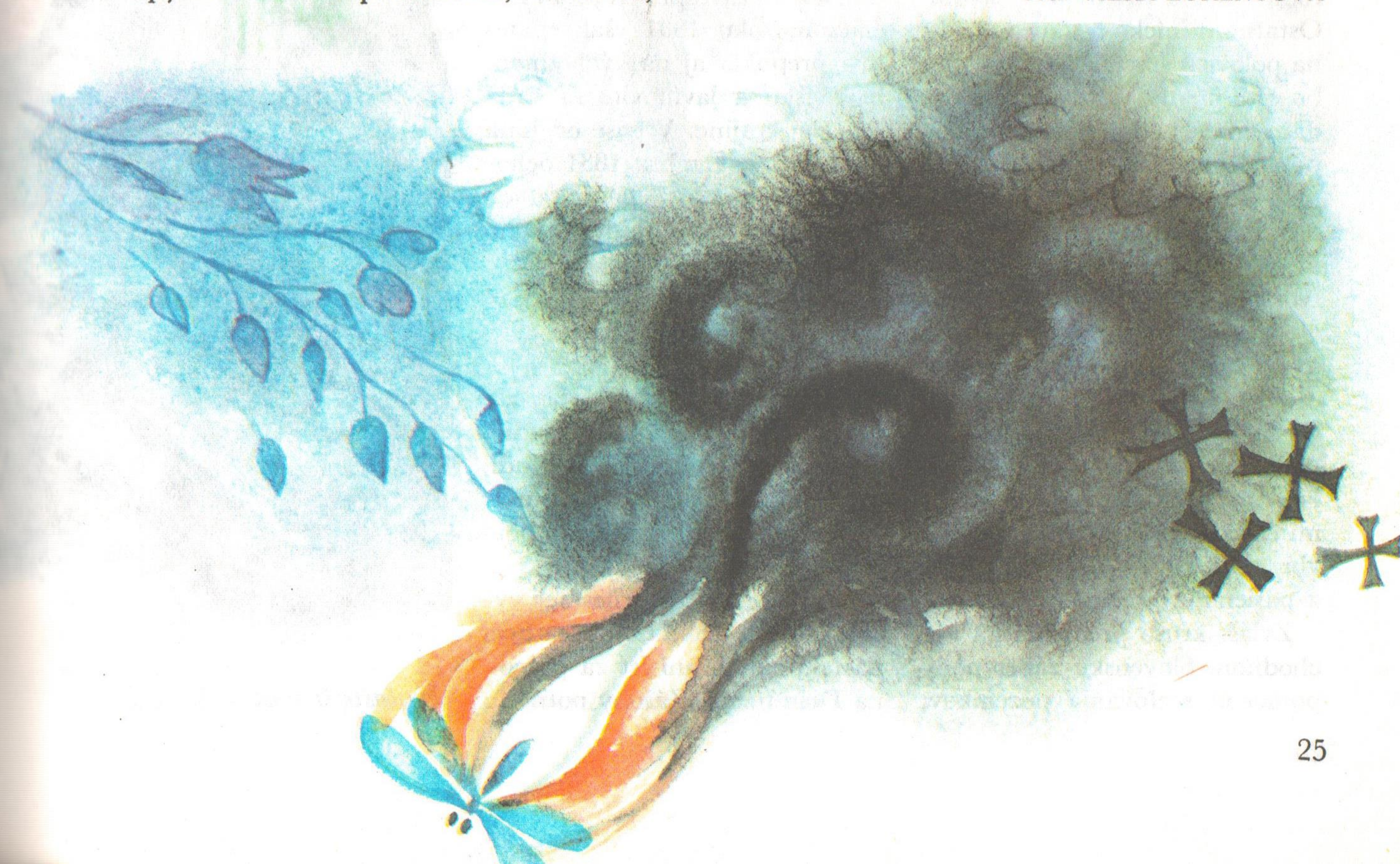
„Nemá cenu dačo si nahovárať. Premohli
ma.“

„Som s tebou, aby ti samému nebolo veľmi
smutno.“

„Lúto mi je, princ, že už viac neprehovo-
rím. Premožení musia mlčať. Navždy.“

„Ale nemusia mlčať ako kameň,“ vraví
Malý princ vzápätí a máličko sa usmeje. „Ty
budeš mlčať ako zasiat zrnó. Veď to
vieš.“

Prel. VIERA LORENCOVÁ

Slovensko na prahu novoveku

Východoslovenské roľnícke povstanie v roku 1831

Podľa súpisu pôdy v Uhorsku z roku 1820 vyplýva, že viac ako polovica roľníkov je už zbavená pôdy. Celá usadlosť (asi 10 hektárov) v rukách jednej roľníckej rodiny je vzácnym zjavom. Ostatné roľnícke rodiny pracujú na polovici, štvrtine, osmine alebo ešte menšej časti pôdy. Zbedačovanie poddaných roľníkov pokračovalo však nielen delením majetkov medzi početnejšie potomstvo. Stupňovalo sa zaberanie pôdy šľachtou. Šľachta, ktorá tvorila len 6 % z celkového počtu obyvateľstva, obhospodarovala dva razy toľko pôdy ako všetci ostatní roľníci a ešte využívala všetky spôsoby vyvlastňovania pôdy. Za napoleonských vojen feudálni páni zväbení vojenskými objednávkami (obilia, neskôr vlny) napríklad zaberali polia a pasienky na úkor poddaných.

Zvlášť kruto prebiehal na východnom Slovensku záber pôdy pomocou sceľovania pozemkov;

poddaný dostal zväčša menší pozemok a horšej kvality, ako mal predtým. Zlú situáciu pritom vyostrila neúroda roku 1830 a aj vystúpenie revolučne zmýšľajúcich drobných zemanov pod vedením Petra Tasnádyho z Malých Raškoviec.

Bezprostredným podnetom k povstaniu bolo prepuknutie cholery.

Veľká epidémia ázijskej cholery roku 1830 zasiahla cárskemu Rusku a šírila sa do susedného Poľska. Vláda, aby zabránila epidémii, dala obsadiť už v decembri 1830 uhorsko-poľské hranice zdravotnými kordónmi (reťazovitými zástupmi vojska). Začiatkom roku 1831 však epidémia prepukla aj na východnom Slovensku a lavínovite sa šírila po celej krajine. V čase od júna do konca novembra 1831 ochorelo v Uhorsku na 3855 miestach skoro pol milióna ľudí. Z toho okolo dvestotisíc umrelo.

Opatrenia proti cholere

Vrchnosť začala robiť určité hygienické opatrenia. Nariadila dezinfikovať studne. Nútila ľudí, často aj násilím, aby užívali určité lieky. Lenže všetko to bolo málo účinné. Ľudia po stovkách umierali. Živí pritom nesmeli vychádzať do chotára obce, hoci nastala žatva, ani ísť za prácou na Dolnú zem. Zásoby potravín

sa takto vyčerpali, nastal hlad. V poddanom ľude východného Slovenska vzniklo strašné podzrenie: „Páni nás chcú otráviť!“

Travičská legenda, podľa ktorej páni liali do studní jed, sa stala bezprostredným podnetom k povstaniu poddaných na vý-

Najčastejší trest

chodnom Slovensku, ktoré sa však pripravovalo už pred prepuknutím cholery. Spomínaný drobný zeman Tasnády z Malých Raškoviec už na jar 1831 tajne rokoval s okolitými sedliakmi. Vytvorili Hornouhorskú roľnícku konfederáciu. Jej úlohou bolo získať pre myšlienku povstania vzdialenejšie oblasti Slovenska.

Povstanie v Zemplíne

Udalosti, ktoré sa prihodili v Žipove pri Trebišove dňa 31. júla a 1. augusta 1831, boli signálom k roľníckemu povstaniu v Zemplíne. Spontánne výbuchy proti zdravotnému komisárovi, richtárovi a niektorým úžerníkom, sa premenili príčinou Michala Pavúka, päťdesiattriročného poddaného roľníka grófa Erdödyho, na organizované protifeudálne hnutie. Toto hnutie bolo budované na viere v príchod a pomoc oslobodzujúceho ruského vojska.

Michal Pavúk dal 1. augusta zvolať v Žipove zhromaždenie roľníkov z okolitých osád a nabádal ich, aby začali boj proti pánom a nebáli sa následkov, lebo „prídu Moskali, ktorí sú katmi pánov, avšak radosťou a dobrodincami chudobných ľudí.“ Na stannom súde mu zazlievali, že neveril v travičskú povest, a jednako ju rozširoval, a hoci mal v obci veľkú autoritu, nepoužil ju na utíšenie povstania, lež naopak. V súdnych spisoch čítame, že Michal Pavúk dal v Žipove postaviť šibenicu pre miestneho statkára.

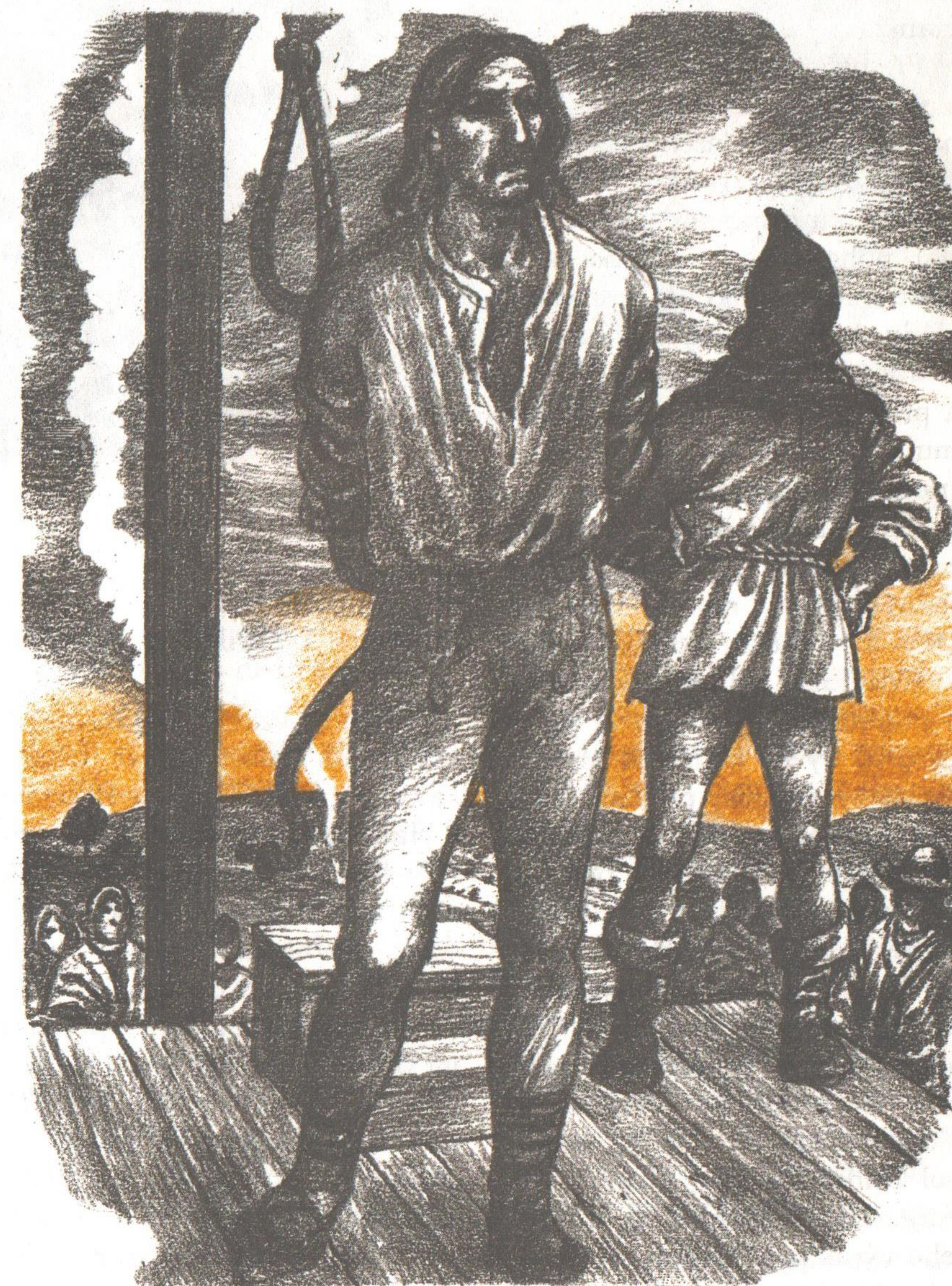
Príklad Žipova nasledovali aj

iné obce. Dôležité bolo, že vzbúrenci sa s pomocou trebišovských roľníkov a želiarov zmocnili 2. augusta Trebišova, ktorý sa potom stal centrom povstania. Vtedy sa „Hornouhorská roľnícka konfederácia“, ktorá sa pokúšala zjednotiť vzbúrencov, obrá-

tila o pomoc k mešťanom i k roľníctvu (dôkazy o tom sú v Krompachoch).

Druhé ohnisko povstania

Tvorilo ho asi 15 dedín v údolí rieky Tople od Vranova po Bys-

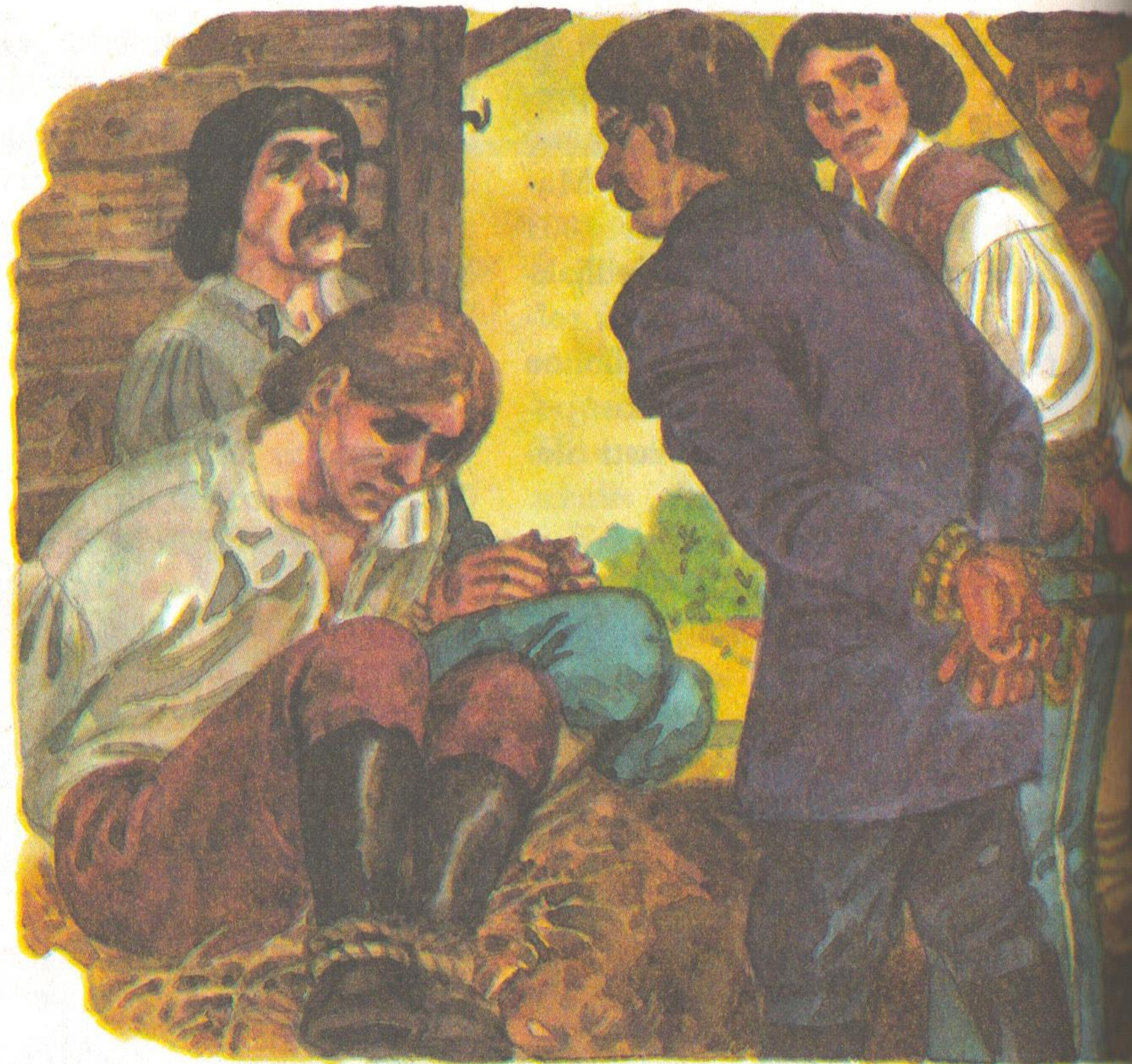

Ondrej Breza na popravisku

tré. Toto povstanie bolo omnoho krvavejšie ako predchádzajúce. Po prvom zhromaždení v Zámutove dňa 5. augusta a nasledujúci deň povstalci zlikvidovali, alebo zajali každého prítomného feudálneho pána alebo jeho prísluhovača: panského úradníka, šafára, správcu, kňaza, dedinského úžerníka. Vo vranovskom okolí viedol povstalcov Ľudovít Hamza z Jastrabia.

Priebeh povstania vydesil šľachtu natoľko, že nástojčivo naliehala na vyhlásenie stanného práva. Žiadala vojsko proti povstalcom a pripravovala zemiansku pohotovosť. Toto posledné opatrenie uviedlo do rozpakov vládu, ktorá sa obávala postaviť poddaných priamo proti šľachte a priznať tak východoslovenskému povstaniu sociálny obsah a triedny charakter.

Zemplínske udalosti ako iskry z veľkej vatry preskočili do susedných stolíc, najmä Abovskej. Dňa 2. augusta 1831 napadlo v Košiciach asi päťdesiat žien z predmestia mestského chirurga. Boli by ho hodili do Hornádu, nebyť rýchlej pomoci. Zato odbojné akcie proti vrchnosti a zemským pánom boli aj v iných obciach tejto stolice (v Barci, Rákoši, Ruskove, Slanci, Kalši, Hute a i.). Nadväzovali na povstanie v Zemplíne („*Ta ich pošleme, kde posielajú ostatných zajatých, do Trebišova*“). Vodcom hnutia v tejto oblasti bol Ondrej Breznaj, gazda grófa Forgácha. Zmienku si zaslúži jeho výrok pred popravou: „*Nech boh dopraje mojim druhom lepší úspech ako mne, a ja myslím, že dopraje.*“

Páni v zajatí povstalcov

Povstanie v Šariši a na Spiši

V Šariši vzbúkli iba ojedinelé vzbury na dolnej Toryse (Chabžany) a v údolí Tople (v Bystrom a Hanušovciach). Šľachtickej pohotovosti sa totiž podarilo udušiť povstanie v jeho zárodočnej podobe. Roľnícka vzbura v šarišskom Vítazi a v okolí bola vlastne súčasťou revolučného pohybu na Spiši. Šľachtická garda s pomocou vojska zlapala jedného z vodcov spišského povstania uhliara Valentína Rabatína a trestný súd, ktorý si svojvoľne privlastnil stannú právomoc, ho odsúdil 12. augusta na smrť.

Nepokoje, ktoré v dôsledku opatrení stoličného lekára vznikli

8. augusta 1831 v Richnave, boli signálom k začatiu roľníckeho povstania na Spiši. „*Rychtar rychnovsky, šickej veci regent a opaternik, na známosť dal do Krompach, že jed puštali do studnoch, teda stala sa vec velika, rebelija, panoch pobili 7 a zrubali na veliku hanbu.*“

Búrili sa ďalej roľníci, robotníci a baníci zo Sloviniek, Kluknavy a Krompách, konali sa prípravy k útoku na Levoču.

K menším nepokojom došlo aj v Gemeri. V Rožňave viedla Alžbeta Košovičová celý pobúrený zástup proti sídlu biskupa. Jeho pričinením povolaný vojenský oddiel zo Spiša s pomocou gardy bohatých mešťanov potlačil vzburu, a tým v zárodku udušil

vrenie na okolí Štítника, Betliara a Kokavy.

Východoslovenské roľnícke povstanie malo ohlas aj v okolitých slovenských, zakarpatskoukrajinských, maďarských a sedmohradských stoliciach. Svojím rozsahom (okolo 45 tisíc povstalcov) to bolo najväčšie protifeudálne povstanie v Uhorsku od čias Juraja Dóžu. Poddaní sa chceli zbaviť feudálnej poroby a chceli slobodne užívať pôdu. Na niektorých miestach, napr. v okolí Michaloviec, si chceli rozdeliť šľachtické pozemky. Primitívne vyzbrojení vzbúrenci neboli však schopní vzdorovať vojenskej presile. Chýbalo im jednotné velenie, ich podujatia prebiehali

izolovane, naraz len v jednej alebo v niekoľkých dedinkách. Povstalci sa domnievali, že stačí, keď sa zbavia bezprostredných utláčateľov. Všetky tieto okolnosti pomohli šľachte povstanie obmedziť a nakoniec celkom potlačiť.

Pomsta šľachty

Na porazenom povstaleckom území zavládol krutý teror. Kým feudáli stratili v povstaní asi 25 ľudí, do 8. novembra, keď pánovník vydal zákaz ďalších porôb, odvislo na šibeniciach 116 vzbúrencov. Okolo 4 tisíc poddaných bolo odsúdených sčasti do žalárov, prevažne však k teles-

ným trestom, hlavne k palicovaniu (80 i viac palíc). Okrem toho museli poddaní z povstaleckých obcí a dedín uhradiť pánom všetky škody a vydržiavať trestné vojenské oddiely.

Východoslovenské roľnícke povstanie ukázalo pevnú vôľu ľudu skoncovať s feudálnym útlakom. To pochopili aj niektorí predstavitelia strednej šľachty, ktorí namiesto zastaraného poddanského hospodárenia chceli sami podniknúť kapitalistickým spôsobom. Lež nový spoločenský poriadok sa rodil veľmi pomaly.

(Pokračovanie)

Píše univ. prof. dr. JÁN HUČKO, DrSc.
ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

„Za horami, dolami, za päťo morami, stred studenej snežnej krásy žije starček bielovlasý, brada až po samý pás — Dedo Mráz...“ Takýmto zimným motívom vrostal pred tridsiatimi rokmi (1954) do slovenskej detskej literatúry mladý stromček: **Mária Ďuričková** napísala svoju prvú knihu, veršovanú Rozprávku o dedovi Mrázovi. Roky uleteli a strom rozdáva krásu na všetky strany. V živej vode rozprávky zapustil najmocnejšie korene, jeho rovný kmeň je podobný čestnému ľudskému životu a koruna sa kloní ku všetkým deťom: najmenším i dorastajúcim. Také bohaté je dielo Márie Ďuričkovej. Okaté dievčatko zo Zvolenskej Slatiny potajme, s rozbučaným srdcom brávalo knihu spod vankúša — v sedliackom dome nebolo kedy čítať. Možno tým žičlivejšie dnes píše knihy pre teba. Ani nezbadáš, ako s nimi rastieš: *Gulko Bombulko, Danka a Janka*, alebo výber *Oriešky* v edícii Studnička. Ale oveľa skôr vyčítanky, piesne, rozprávky z tvojej najdôležitejšej knihy *Zlatá brána*. Najdôležitejšej preto, lebo krásu, ktorú v nej nájdeš, pripútava ťa na celý život k slovenskému pokladu tvojho národa. Zostavovateľská práca Márie Ďuričkovej sa tak významom rovná práci autorskej. Objavovanie pokladu ľudovej tvorivosti a jeho zdokonaľovanie ju zaujalo nadhlo: *Preletel vták cez Slatinské*

Správne odpovede na hádanky z 2. čísla: Prsty, rukavica, mráz.

Knihu vyhrávajú: Ivana Vlhová, Poprad; Róbert Mach, Bratislava; Martina Konečná, Dubnica n/Váhom.

vršky, Janček Palček, Biela kňažná, povesti z okolia Zvolena *Zemský kľúč* (vyjdú v r. 1985). S osobitou láskou vyrozprávala povesti viažúce sa k Bratislave: *Dunajská kráľovná, Prešporský zvon* i živý dejepis pre mladších žiakov *Kľúče od mesta*. V Bratislave našla pracovisko, ktoré jej prirástlo k srdcu. Mária Ďuričková dlhé roky pôsobila vo vydavateľstve Mladé letá a starala sa o knihy iných autorov. V tiráži je uvedená: zodpovedná redaktorka Mária Masaryková. Začas pracovala aj ako vedúca redaktorka obnoveného Slniečka. Oživila v ňom jednu z najmilovanejších postavičiek starého Slniečka Jožka Mrkvičku. Jeho príbehy a zážitky vydala neskôr v *Knižke Jožka Mrkvičku*. Málokto však vedel, že ju napísala Mária Ďuričková. Podarila sa jej najmä preto, že rozumela deťom. *Jahniatko v batohu, Majka Tárajka, My z ôsmej A, Stíhač na galuskách* — všade žije ich problémami a s malými hrdinami trpezlivo hľadá odpovede na zložité otázky dospievania.

Tak ako Mária Ďuričková upevňuje v malých ľuďoch lásku k vlastnému národu a jeho pokrokovým tradíciám (naposledy v zborníku *Keď národ malý stal sa veľkým*), vedie ich aj k poznaniu kultúrnych hodnôt iných národov. Ako prekladateľka sprístupnila našim deťom najmä rozprávky národov ZSSR. Vyšli v knihách *Laponček Sampo, Dievčina s medenými vlasmi* a *Krásna nevidaná*.

V septembri oslávila Mária Ďuričková významné životné jubileum. Zaželajme jej, aby z ceruzky, ktorou píše rukopisy svojich kníh, naďalej vyletúvali slová ako vtáčiky, aby naďalej krásnel a košatel strom jej literárneho diela.

MAGDA BALOGHOVÁ

Správna odpoveď na rozprávkovú hádanku: Muchotrávka má červenú hlavičku s bielymi bodkami.

Knihu získava: Slávka Zajdenová, Vyšná Boca; Michal Erdei, Nitra; Jela Jankovičová, Košťany.

Zahádam ti hádanku

ONDREJ ZETOCHA

Gulatá hádanka

*Nohy nemá,
stále ide.
Svet obíde
a zas príde.
Čo je to?*

Zahalená hádanka

*Od lesa až do mesta
tiahne závoj nevesta.
Nebránia jej brány, múry,
slniečku už cez ňu žmúri.
Čo je to?*

Búrková hádanka

*Ústa nemá,
predsa kričí,
a keď udrie,
až tak fičí.
Čo je to?*

Odpovede na hádanky a hádankársku rozprávku z poslednej strany posielajte na korešpondenčnom lístku do 5. decembra t. r. Nezabudnite napísať svoju celú adresu a vek. Troch výhercov odmeníme knihou.

Zápisník Slniečka

Vlaňajší prváci dostali pri vstupe do školy knihu Ruda Morica Hlupáčik s veľikánskou jednotkou. Kým sa naučili čítať, mohli si prezerať obrázky, ktoré do nej namaľoval Dušan Kállay. Kállaya spomíname preto, že v septembri tohto roku dostal práve za ilustrácie Hlupáčika plaketu na novej medzinárodnej súťaži — Bienále ilustrácií detskej knihy v španielskom meste Barcelona.

Pri príležitosti Dňa tlače, rozhlasu a televízie zavítali pracovníci tlačovej redakcie Mladých liet do základnej školy na Kladnianskej ulici v Bratislave. V besede s tretiakmi sa reč zvrtila aj na Slniečko. Deti prezradili, že veľmi rady majú kresleno-písané príbehy Ondreja Zimku, hádanky a úvodnú rozprávku. A že by uvítali viac literárnych hier. Tí, čo by tu radi videli aj matematické hry, budú sklamaní, pretože Slniečko je literárny časopis; matematickú zábavu teda treba hľadať v iných časopisoch.

V dňoch 6.—8. novembra sa stretli v Blahovej v Dunajskostredskom okrese mladí spisovatelia (tak

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klincková 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor

sa hovorí tým, čo ešte nemajú 35 rokov) s niektorými staršími kolegami, s literárnymi kritikmi a s redaktormi Mladých liet a detských časopisov. Rozprávali sa tam o tom, čo a ako písať pre deti.

Zatiaľ čo v Blahovej bola reč o slovnej časti kníh, v Prahe sa 7. novembra konala konferencia o ilustráciách. Hlavní referujúci hovorili o tom, ako sa u nás vyvíja ilustrácia detskej knihy od roku 1945 a ako je v obrázkoch zastúpený humor.

Žiaci zo školy pre telesne postihnuté deti na Dúbravskej ceste v Bratislave sa zavše stretnú s pracovníkmi Mladých liet, zvyčajne u nich v škole na besede. Tentoraz boli na návšteve deti: pripravili svojim priateľom program na oslavy VOSR.

Ešte dvakrát v tomto roku odídu veľké drevené debny s knihami Mladých liet do sveta. Najskôr poputujú do Medzinárodnej knižnice pre mládež v Mníchove na 35. medzinárodnú výstavu, ktorá trvá od 23. novembra do 19. decembra. Od decembra do februára budú môcť naše knihy obdivovať návštevníci výstavy krásnych kníh v ďalšom západonemeckom meste, a to v Offenbachu.

dr. Juraj Klaučo, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

„Kniha o jazyku a reči, o slove a slovenčine, o písme a iných sústavách dorozumievania medzi ľuďmi.“ Tak znie skratkovitá, no výstižná charakteristika na obálke knihy Jozefa Mistríka *Jazyk a reč*, ktorá vyšla v Mladých letách. Je to kniha, v ktorej sa presvedčíš, že jazyk, to vôbec nie je len gramatika a vetný rozbor, ale že je to naozaj veľmi dômyselný prostriedok. Ľudia ho používajú na dorozumievanie, aj si ním dávajú najavo, že si nerozumejú. Kniha je to veľká, ale ak sa do nej pustíš, bude z nej ubúdať, a tebe pribúdať: poznatkov i podnetov na rozmyšľanie.

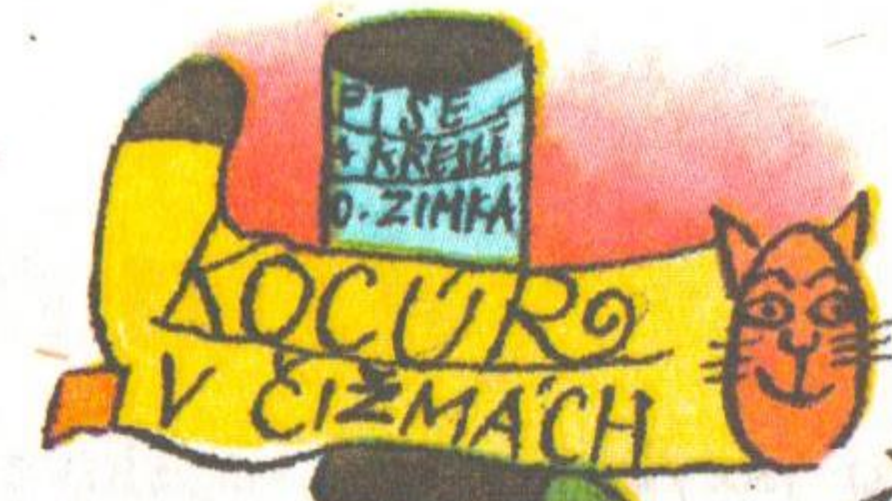

Kto bude 27. decembra o 14,35 hodine počúvať v rozhlase stanicu Bratislava, dostane sa do krajiny Rootabaga. Vymyslel ju americký spisovateľ Carl Sandburg, a komu sa v nej zapáči, môže tam zostať aj po skončení Rozprávky z krajiny Rootabaga, ktorú vydali Mladé letá roku 1971.

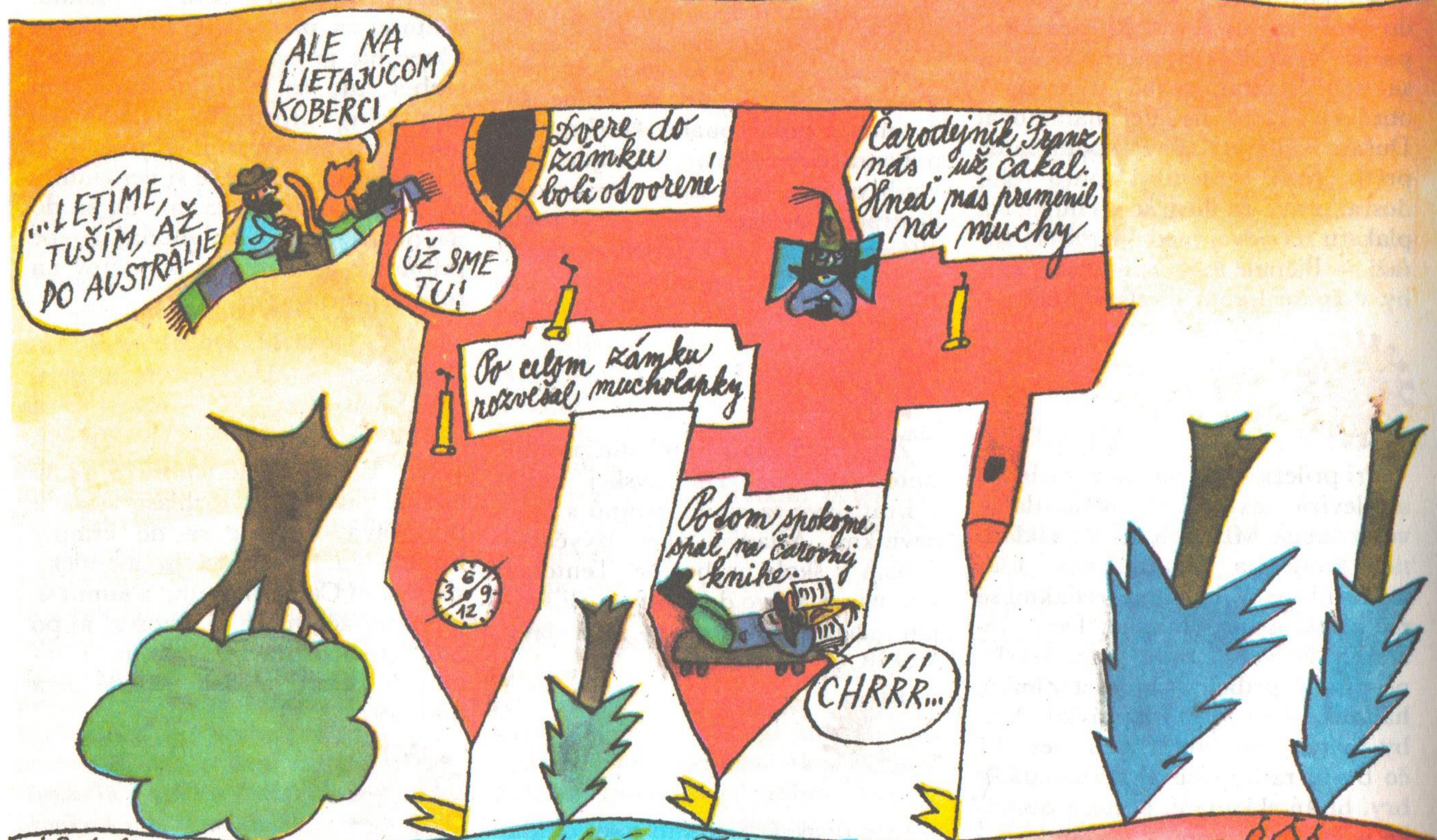
Zápisník si zalistoval v kalendári a zistil, že do konca roka ešte musí stihnúť dve gratulácie: 2. októbra oslávila 75 rokov národná umelkyňa Margita Figuli (isto si raz prečítaš jej knihu *Mladosť*); Rudolf Dobiáš, ktorý sa ako autor pre deti predstavil práve v Slniečku, je od 29. septembra čerstvý päťdesiatnik.

zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Minule som si išiel kúpiť sedem milové šopánky. Nemali. Ponúkali mi 5- milové. Ale tie som nechcel. Nebol som tam zbytočne. Drelol som Kocúra v čišmách. V novučičkých. Vyrobili ich v Partizánskom.

Pozval ma do mliekárne na pohárik. Tam, že mosca doprosila: či nejdem s ním k čarodějníkovi Franzovi. Odklinanie čamkoo ma vždy bavilo, nuže som súhlasil. Zobral som si len kefkou na kuby a pascu na myši.

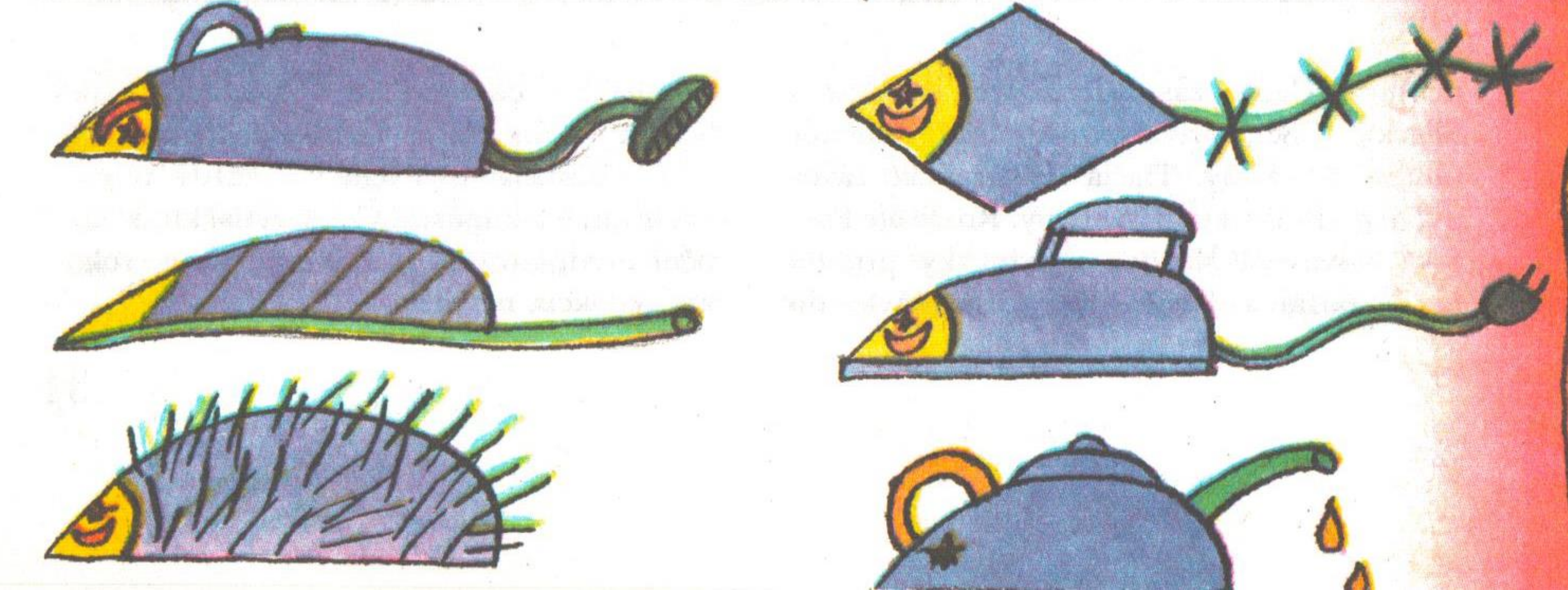

Lietali sme nad spiacim čarodějníkom a jeho múdrou knihou, čo sme sa dočítali: KEŠ FRANZ 2 RAZY KUCHNE ZÁMOK SA ODKLEJE

To bolo niečo pre nás. Hneď sme vlietli Franzovi do nosa. Kocúr do ľavej a ja do pravej dierky. Čarodějník Franz kýchol 2 x ako z dela:

Bývame v zámku a dni si krátime tým, že Franza premieňame na všelijaké potrebné i zbytočné veci. Uhadnite, na čo sme ho premenili:

Zámok vyletel do vzduchu. O chvíľu sme boli na Slovensku. Čarodějník sa premenil na myš a chytil sa do pasce, ktorú som priniesol.

